

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2023

Eliška Dvořáková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s NKS v MŠ

bakalářská práce

Autor: Eliška Dvořáková

Studijní program: B0111A190019 Speciální pedagogika

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Hradec Králové

2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Eliška Dvořáková

Studium: P20K0344

Studijní program: B0111A190019 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Název bakalářské práce: **Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s NKS v MŠ.**

Název bakalářské práce AJ: Rhymes and folk culture as a means of speech development of children with impaired communication skills (ICS) in kindergarten.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou využití říkadel a lidové kultury u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole.

Cílem teoreticky orientované části bakalářské práce je definičně vymezit pojmy lidové kultury, zvyky a svátky v průběhu roku propojené s křesťanskou liturgií, dále charakterizovat vývoj řeči a jazykových dovedností u dětí předškolního věku. Definičně vymezit a stručně charakterizovat narušení komunikační schopnosti nejčastěji se objevující u dětí předškolního věku, popsat logopedickou intervenci a specifikovat význam a cíl využití logopedických říkanek v rámci logopedické intervence u dětí s NKS předškolního věku.

Cílem prakticky orientované části bakalářské práce je na základě konkrétních příkladů z praxe analyzovat přínos metodických listů vytvořených za účelem podpory rozvoje komunikačních dovedností u dětí v MŠ. Sběr dat v rámci praktické části bakalářské práce bude realizován kvalitativně.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. Komunikace dětí předškolního věku. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-096-9.

TRNKOVÁ, Klára. České zvyky a tradice. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Studio trnka, 2016. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87678-46-6.

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 9.12.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s NKS v MŠ vypracovala pod vedením vedoucí práce PhDr. Petry Bendové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, 20. května 2023

Eliška Dvořáková

Poděkování

Děkuji PhDr. Petře Bendové, Ph.D., za odborné vedení práce a za všechny věcné připomínky.

Anotace

DVOŘÁKOVÁ, Eliška. *Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s NKS v MŠ*. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 108 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností (NKS) v mateřské škole (MŠ). Obsahuje celkem pět kapitol a je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části jsou charakterizovány pojmy mateřská škola a charakteristika dítěte předškolního věku. V kapitole o vývoji řeči u dětí předškolního věku je stručně charakterizován ontogenetický vývoj řeči, jazykové roviny, nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti a oblasti rozvíjející komunikační dovednosti v mateřské škole. Dále je definičně charakterizována lidová kultura, zvyky a svátky v průběhu liturgického roku a říkadla.

Praktická část je zaměřena na vytvoření podpůrného logopedického materiálu v podobě deseti metodických listů jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. Dále jsou popsány metody a cíle výzkumného šetření, uvedená charakteristika výzkumného vzorku a popsán celkový průběh výzkumu. Součástí je i zhodnocení stanovených cílů.

Klíčová slova: mateřská škola, narušená komunikační schopnost, logopedie, lidová kultura

Annotation

DVOŘÁKOVÁ, Eliška. *Sayings and folk culture as a means of speech development in children with communication disorders (CCD) in kindergarten*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 108 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the topic *Sayings and folk culture as a means of speech development in children with communication disorders (CCD) in kindergarten*. It contains a total of five chapters and is divided into theoretical and practical parts.

In the theoretical part, the concepts of kindergarten and the characteristics of the preschool child are characterized. The chapter on speech development in preschool children briefly characterizes ontogenetic speech development, language levels, the most common types of communication disorders and areas for developing communication skills in kindergarten. Folk culture, customs and holidays during the liturgical year, and rhymes are also defined.

The practical part is focused on the creation of supportive speech therapy material in the form of ten methodological sheets as a means for the development of speech in children with impaired communication skills in kindergarten. Furthermore, the methods and objectives of the research are described, the characteristics of the research sample are presented and the overall course of the research is described. An evaluation of the objectives is also included.

Keywords: kindergarten, communication disorders, speech therapy, folk culture

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 20. května 2023

Podpis studenta: .....

Obsah

Úvod	11
1 Problematika edukace dětí předškolního věku	12
1.1 Mateřská škola	12
1.2 Charakteristika dítěte předškolního věku.....	16
2 Vývoj řeči dítěte předškolního věku.....	22
2.1 Ontogenetický vývoj řeči	22
2.2 Jazykové roviny	26
2.3 Narušená komunikační schopnost.....	28
2.4 Oblasti rozvíjející komunikační dovednosti v mateřské škole.....	29
3 Lidová kultura.....	32
3.1 Nemateriální kultura.....	32
3.2 Materiální kultura.....	32
3.3 Zvyky a svátky v průběhu liturgického roku	33
3.4 Říkadla	33
4 Uvedení do praktické části bakalářské práce.....	34
4.1 Cíle praktické části bakalářské práce	34
4.2 Metodologie praktické části bakalářské práce	34
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	35
4.4 Charakteristika místa výzkumného šetření	36
4.5 Průběh výzkumného šetření	36
5 Realizace výzkumného šetření.....	37
5.1 Metodické listy – „Hrajeme si s Amálkou a poznáváme naši historii“	38
5.1.1 Září	42
5.1.2 Říjen.....	46
5.1.3 Listopad	49
5.1.4 Prosinec.....	52
5.1.5 Leden	55
5.1.6 Únor	58
5.1.7 Březen	61
5.1.8 Duben.....	65
5.1.9 Květen.....	68

5.1.10 Červen.....	71
5.2 Rozhovory s pedagogy mateřských škol.....	75
5.3 Zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce.....	78
Závěr	80
Seznam použitých zdrojů	82
Seznam zdrojů použitých pro tvorbu metodických listů	85
Seznam příloh.....	87

Úvod

Řeč je jednou z nejdůležitějších životních potřeb, která je nutná ke komunikaci s okolním světem. S řečí je spojen další vývoj, a to například hrubá a jemná motorika, myšlení, vnímání jak sluchové, tak i zrakové. A právě při vývoji se mohou objevit drobné nebo závažné problémy s komunikací. Tyto problémy je nutné řešit co nejdříve a se správnými odborníky. Včas započatá logopedická péče může znamenat zlepšení situace osoby a může vést až k úplnému odstranění konkrétního problému.

Proto jsem se ve své bakalářské práci rozhodla popsat možnosti využití problematiky říkadel a lidové kultury jako prostředku při podpoře vzdělávání dětí s narušenou komunikační schopností a vytvořit metodický materiál, který umožní podporu rozvoje narušené komunikační schopnosti. Téma lidové kultury totiž považuji za nejen atraktivní pro výuku předškolních dětí, ale také potřebné, protože nejen u svých známých vnímám postupný úpadek znalostí z této oblasti.

Vliv moderní a uspěchané doby má za následek, že si malé děti často hrají na tabletech a místo smysluplného trávení volného času se raději zajímají o to, o kolik levelů ve hře předstihly svého kamaráda. Je to totiž poměrně nenáročná, a přesto interaktivní zábava. Svou roli mají také rodiče, kteří nezřídka mají čím dál tím méně času na své děti, a i pro ně je proto pohodlnější zabavit dítě tabletem, aby dokázali skloubit chod domácnosti s prací na úrok toho, že komunikace v rodině klesne téměř na nulu.

Kvalita řeči dětí i samotné české tradice a zvyky se tak pomalu dostávají do ústraní, a jedním z těch, kdo to dokáže napravit, jsou učitelky v mateřských školách. Snažíme se proto držet v existenci různé tradice a nejmenší generaci předávat taje a krásy české lidové kultury.

Cílem teoretické části bakalářské práce je stručně popsat základní pojmy týkající se problematiky edukace dětí předškolního věku, popsat vývoj řeči dítěte předškolního věku, charakterizovat nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti a popsat oblasti, ve kterých je nejčastěji prováděn rozvoj komunikačních dovedností. Dále také definičně popsat lidovou kulturu, svátky a zvyky v průběhu liturgického roku a využití říkadel.

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvořit podpůrný logopedický materiál v podobě deseti metodických listů jako prostředku při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole a zjistit vhodnost a využitelnost v praxi. V rámci výzkumného šetření bude použita metoda polostrukturovaného rozhovoru.

1 Problematika edukace dětí předškolního věku

Za první pilíř edukace dětí se považuje rodina, neboť právě rodinné prostředí zajišťuje biologické potřeby, péči, bezpečí, vztahovou oporu, lásku a první poznatky o světě. Tento výchozí model se nadále rozšiřuje o edukaci dětí v prostředí mateřských škol. Zvláště pak vzdělávání dětí předškolního věku. Mateřská škola podporuje vývoj dítěte skrze naplnění klíčových kompetencí a očekávaných cílů, které přispívají k celkovému vývoji dítěte. A právě tyto klíčové kompetence a očekávané cíle jsou obsahem rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, který je zakotven ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. a vyhlášce č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání (Mateřská škola, 2023).

Jelikož je tato bakalářská práce zaměřena do logopedické oblasti, je důležité zmínit komunikační dovednosti a jejich výstupy v Rámcovém vzdělávacím programu, které jsou obsaženy v kapitole Dítě a jeho psychika. V psychologické oblasti je cílem podpora duševní pohody, rozvoj intelektu, rozvoj řeči a jazyka, poznávacích procesů a rozvoj dalších vzdělávacích oblastí. Pedagog se tak snaží dítěti nabídnout artikulační cvičení, řečové a sluchové cvičení, hry se slovy, individuální a skupinové konverzace, například v podobě vyprávění příběhů nebo zážitků. Dále pak sdělování slyšeného ostatním, vyprávění dle skutečnosti nebo obrazového materiálu. Taktéž samotný mluvní projev, sledování divadel, přednes básní, seznámení se zpěvem nebo grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel a písmen, patří do vzdělávací nabídky z této oblasti (RVP PV, 2021).

1.1 Mateřská škola

Mateřská škola a její pojetí lze definovat jako předškolní instituci, ve které je zpravidla realizováno vzdělávání dětí ve věku od 3-6 let. Jedná se o preprimární vzdělávání dětí v České republice. Mateřské školy jsou legislativně zakotveny jako druhy škol v rámci vzdělávací soustavy. Mateřské školy lze rozdělit na státní, soukromé a církevní. Předškolní vzdělávání v mateřských školách se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (Mateřská škola, 2023).

Mateřská škola, dle Kořáková (2014) má svůj základ v pojetí výchovy zaměřeném na dítě, jedná se o moderní humanistické pojetí. Každé dítě by mělo být respektováno jako osobnost s individuálními potřebami a zájmy (Kořáková, 2014).

Horká, Syslová (2011) doplňuje proces humanizace o individualizaci dítěte. Tento proces lze popsat jako úcta a respekt k dítěti. Nejedná se o podřízení dospělého dítěti, ale dát dítěti prostor k přirozenému a autentickému projevu s možností odlišovat se. V individualizaci je kladen důraz na význam socializačních procesů, spolupráce a vzájemné pomoci (Horká, 2011).

Mateřská škola je dle Kořákové (2014) považována za veřejnou službu, která je orientována k dítěti, k rodině a ke společnosti. V prvním případě tedy hovoříme o vztahu nalezení a rozvinutí osobnosti dítěte. Ve vztahu k rodině můžeme za tento typ považovat pomoc se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností, které jsou základem pro začlenění dítěte mezi vrstevníky a společnost. Taktéž jako pomoc matkám se profesně uplatnit. Za poslední z výše uvedených typů vztahů lze považovat vztah ve smyslu jedince způsobilému k životu mezi lidmi, který je schopen soužití ve společnosti a být mu tak i ku prospěchu (Kořáková, 2014).

Velmi významným vývojovým mezníkem života dětí je jejich vstup do mateřské školy a následná adaptace na nové prostředí. Nejedná se pouze o významnou událost nejmladších členů rodiny, ale také pro celou rodinu. Při nástupu dětí do MŠ ve věku tří let se může objevit pocit nejistoty, který vzniká v důsledku odloučení od matky. (Petrů-Kicková, 2017). Zároveň může vznikat riziko odpoutání dítěte od rodiče, zvláště pak, když si dítě oblíbí svoji učitelku a přirozeně se na ni začne fixovat. V tomto případě se může rodič cítit v ohrožení nebo začít žárlit (Splavcová, 2016).

Při vstupu dítěte do mateřské školy se stává toto prostředí velmi důležitým přínosem hned z několika oblastí. Jako první se jedná o možnost celkového vývoje. Mateřské školy a vzdělávání v nich je zprostředkováváno skrze kvalifikované pedagogické pracovníky, kteří pracují dle školního vzdělávacího programu, který je sestaven dle RVP PV. Každý školní vzdělávací plán respektuje hned několik oblastí, například lokalitu, velikost školy, personál, vybavení školy apod. Dalším přínosem je zapojení dětí mezi vrstevníky a jejich následná socializace, kdy právě mateřská škola zprostředkovává vytváření nových mezilidských vztahů a rolí (ibidem).

Pojem Socializace je definován v Pedagogickém slovníku takto: „*celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání,*

jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Realizuje se hlavně sociálním učením, sociální komunikací a interakcí, i nátlakem, “ (Průcha, 2008, s. 216).

Nedílnou součástí mateřských škol je také různorodost jejich prostor. Rodinné prostředí není zcela schopno vytvořit dítěti tak různorodé prostředí, jako je tomu právě v MŠ. Nejedná se pouze o nabídku hraček, ale především o didaktické pomůcky a různé materiály pro spontánní a řízenou činnost dětí. Materiální vybavení MŠ by podle Bruceové (1996) nemělo zastínit dítě samotné. Velmi důležitým úkolem je pro pedagogy to, jak správně s pomůckami pracovat. Správné využití didaktických pomůcek pomáhá prohloubit vědomosti dítěte a dopomáhá k cenným poznatkům do budoucnosti. Také podpora v samostatnosti patří k hlavním úkolům mateřských škol. K podpoře je velmi důležitá správná motivace nebo příklad již zkušenějších dětí. Mateřské školy nabízí prostor pro osvojení si nových dovedností, především z oblasti sebeobsluhy (hygiena, stolování, oblékání atd.). Pro děti je velmi potřebné zažít pocitu „zvládnu to sám“, který je potřebný pro jejich sociální a emocionální vývoj. Dále je pak velmi důležitý pravidelný režim, který dětem velice prospívá (Splavcová, 2016).

Denní rytmus napomáhá dětem se orientovat v činnostech dne. S tím souvisí psychosociální podmínky, které spočívají v kvalitě třídního klimatu. Pedagogové tyto podmínky naplňují skrze respektování tempa dětí a individuálním přístupem. Ke kvalitnímu klimatu třídy také přispívá samostatné zapojování dětí do činností, díky kterému vzniká vzájemná důvěra (Průcha, 2013).

Dalším krokem, kterým by se měly pedagogové MŠ řídit pro správný vývoj dětí v MŠ, je výchovné působení, které Kořáková a Průcha (2013) uvádí následovně:

- a) vytváření pravidel;
- b) rozhovory ve skupině;
- c) volná hra;
- d) odměny a tresty;

Kořáková, Průcha (2013) dále tyto metody rozšiřují o motivační stimulaci a podporu v tvořivosti.

- **Spolupráce s rodinou**

Pro zdárný nástup dítěte do mateřské školy se za základní pilíř považuje nastavení spolupráce rodiny dítěte a MŠ. Při nástupu v raném věku je spolupráce víc než důležitá a rodiče jsou v mnoha případech této spolupráci nakloněni. Dítě se v mateřské škole ve většině případů poprvé setkává s novou autoritou –paní učitelkou a s novými dětmi, proto

je k tomu potřeba spolupráce s rodiči. Již při prvních kontaktech s mateřskou školou je potřeba posilovat vzájemnou důvěru a překonávat bariéry z neznámého. Také pro rodiče je nástup jejich potomků do mateřské školy novou zkušeností, a proto by spolupráce rodin a mateřských škol měla začít ještě před nástupem. To má za následek budoucí ochotu spolupracovat s pedagogy MŠ a také s jinými školskými zařízeními (Průcha, 2013).

Mateřská škola by měla kvalitně informovat rodiče např. pomocí webových stránek, kde se rodiče mohou seznámit s veřejnou částí ŠVP, chodu mateřské školy, vybavením, věkovým uspořádání tříd a dalšími informacemi. některé mateřské školy nabízejí i alternativní cesty seznámení, například prostřednictvím výtvarných výstav, jarmarků, karnevalů, apod. Avšak nejběžnější formou seznámení je stále pořádání dnů otevřených dveří. V těchto dnech se mohou rodiče s dětmi seznámit s vnitřními i venkovními prostory mateřské školy. Také ukázky fotografií a nástěnek s dětskými výtvary mohou být vhodnou referencí MŠ pro lepší představu o náplni školního vzdělávacího programu (Splavcová, 2016).

Kořáková (2008) uvádí desatero rad pro rodiče a jejich děti. Rady slouží převážně k tomu, aby u dětí nevznikala traumata spojená se vstupem do MŠ.

- 1) **Pobyt vlastního dítěte mezi ostatními dětmi** – rodič může navštěvovat stejná venkovní místa, které využívají mateřské školy spolu s jejich dětmi nebo také využívat programů některých mateřských škol, kde rodiče s dětmi mohou navštívit zahradu MŠ.
- 2) **Navštěvovat různá prostředí** – rodič tak může po určitou dobu ponechat dítě například v mateřském centru, kde se dítě může pozvolna socializovat. Dítě i rodič se v těchto zařízeních musí chovat dle jejich pravidel, která jsou odlišná od pravidel v domácím prostředí.
- 3) **Soustředit pozornost na sebeobsluhu** – podporovat dítě v běžných denních činnostech (konzumace jídla, hygiena, oblékání, uklízení hraček)
- 4) **Uspořádání časové dotace na dané úkoly** – počítat s tím, že pokud rodič nechá dítě vykonávat činnosti samostatně, bude na ně potřebovat více času, proto je dobré s činnostmi začít dříve a vyvarovat se tak tlaku a spěchu na dítě. (např. samostatné nazouvání bot)
- 5) **Trávení společného času u hry** – udělat si čas na dítě a podněcovat ho ke slovnímu vyjadřování a rozšiřovat tak jeho slovní zásobu.
- 6) **Čtení pohádek a zpěv písní** – rodič tak podporuje pochopení logiky děje, soustředěnost na děj a gramatickou stavbu jazyka.

- 7) **Komunikace s dítětem během dne** – v průběhu dne dávat dítěti dostatek prostoru se vyjadřovat a naslouchat mu. Rodič by měl na dítě reagovat, aby dítě vědělo, že mu rodič rozumí a poslouchá jej.
- 8) **Oceňování dítěte** – ocenit situace ve kterých dítě vyniká a podněcovat ho i v situacích, které jsou pro něho obtížnější, zároveň i umět upozornit na nevhodné chování a dodat vysvětlení proč.
- 9) **Nepoužívat výhružky spojené s mateřskou školou** – vyvarovat se výhružkám „Počkej až budeš ve školce!“ apod. Tímto způsobem by u dítěte mohl vznikat strach ještě před jeho nástupem do MŠ.
- 10) **Nepřechvalovat MŠ** – rodič by měl dítě pravdivě informovat o chodu mateřské školy a nepřechvalovat ji, aby u dítěte nevznikaly nereálné představy a následné zklamání (Koťátková, 2008).

1.2 Charakteristika dítěte předškolního věku

Šimíčková-Čížková (2011) uvádí předškolní věk jako vývojové období od 3–6 (7) let. Toto předškolní období je odvozeno od sociálního zařazení dítěte do společnosti. Předškolní věk je označován jako věk iniciativy a za jeho nejdůležitější se považuje aktivita a sebeprosazení. Zprvu se jedná o aktivitu k potřebnému dosažení určitého cíle a uspokojení samo sebe, ale postupem času, po dosažení vývojové úrovně se aktivita stává prostředkem k dosažení dalšího určitého cíle. Tuto aktivitu lze sledovat u batolat, kde by měl být kladen důraz především na sebeobsahu a následné získání autonomie. Předškolní věk dítěte by měl tento okruh rozšiřovat a zdokonalovat (Zacharová, 2011).

Předškolní věk je dle Vágnerová (2021) věkem iniciativy. Toto období trvá od 3-6 (7) let. Tato fáze není určena pouze fyzickým věkem, ale především je dána sociálně a nástupem do školy. Věk nástupu do ZŠ může oscilovat v rozmezí jednoho či více let. Charakteristické pro předškolní věk je také vytvoření si vlastní pozice ve světě a její následné diferenciaci. Dítěti ve vývojovém poznávání napomáhá představivost, která však ještě není zcela chápána logikou. U dětí také převažuje egocentrismus, který ovlivňuje jejich uvažování a komunikaci. Velmi důležité je také pochopení rozvoje sociálních vztahů jak s vrstevníky, tak i s autoritami. V předškolním období by si tak měly děti osvojit chování vůči lidem v různých situacích pro budoucí život ve společnosti. Jedná se o naučení se sebeprosazení a spolupráci, které jsou v tomto období důležité

převážně ve vrstevnické skupině. Tyto vývojové změny se nejvíce odráží ve hře, kde by mělo být co nejvíce uplatňováno tzv. prosociální chování (Vágnerová, 2021).

- **Tělesný a pohybový vývoj**

Předškolní období je charakteristické pro výrazné tělesné změny dětí. U dětí dochází k proměnám převážně v poměru hlavy a těla. Ke změnám také dochází v končetinách nebo např. v oblasti břicha, které již není tak kulaté. Další velmi významnou změnou prochází centrální nervová soustava a její postupné dozrávání. To má za následek lepší schopnosti korigovat pohyby těla, díky kterým vznikají další pohybové dovednosti jako například lepší orientace v prostoru nebo koordinace pohybu končetin a celého trupu. Dítě v tomto období pomalu začíná ovládat např. jízdu na kole apod. Zlepšuje se také manipulace s předměty např. různé hry s míčem. Nastává vyhraněnost, dominance ruky. Děti tak prochází biologickým a fyziologickým vývojem, který je třeba respektovat. Zanedbáním toho vývoje by mohlo dojít nejen k poklesu pohybového, ale i k poklesu vývoje intelektuálního a psychického (Kouřilová, 2021).

- **Kresba**

Kresbu a výtvarné projevy dětí můžeme dle Matějčka (2005) chápat jako hmatatelné svědectví jejich duševní vyspělosti. Mnohdy tak výtvoři dětí vypovídají o nich to, co ani samy nedokáží slovy popsat.

Děti již kolem třetího roku života začínají s výtvarným projevem. Děti dokáží napodobit různé směry čar – vertikální, horizontální i kruhové (Langmeier, 2006). V pozdějším věku se jejich výtvarný projev zdokonaluje a za nejčastější jejich projev se považuje tzv. hlavonožec, čili obraz člověka s hlavou ze kterého vystupují nohy. Teprve až kolem čtvrtého roku života se k tělu přidávají ruce a později i prsty. Předškolní období je v kresebném projevu charakteristické pro přidání oblečení a dalších doplňků. Např. zbraně, vařečka, výbava pro kosmonauta. Oblečený člověk s dalšími náležitostmi je dle Matějčka (2005) známkou školní zralosti (Matějček, 2005).

- **Myšlení a řeč**

V předškolním období je myšlení stále ještě prelogické a egocentrické, tedy vázané na subjektivní dojem a aktuální kontext. Po překonání této bariéry je předškolní dítě považováno za zralé pro nástup do povinné školní docházky (Vágnerová, 2021).

Jean Piaget 1970 (in Vágnerová 2021) popisuje způsob uvažování předškolních dětí jako názorné a intuitivní myšlení. Myšlení postrádá flexibilitu, je nepřesné a prelogické. Myšlení předškolních dětí lze názorně vysvětlit v několika bodech, které jsou pro vývoj typické. Jedná se o **egocentrismus**, který můžeme definovat jako ulpívání na subjektivním pohledu, který je často zkreslený na základě vlastního úsudku dítěte. Druhým bodem je **fenomenismus**, tedy důraz na určitou, zjevnou podobu světa. Dítě v procesu myšlení ulpívá na určitý obraz reality, který je pro něho prvotní a nepřijímá jiný. Dítě vnímá okolní svět tak, jak vypadá a z toho důvodu není např. schopno pochopit, že velryba není ryba. Dalším bodem je **magičnost**, která je pro předškolní děti v myšlení velmi typická. Magičnost děti využívají při pochopení reálného světa za pomoci fantazie, to má za následek jejich zkreslené poznávání, protože nedokáží zcela určit rozdíl mezi skutečností a fantazií. Posledním bodem je **absolutismus**, který je typický pro dětskou potřebu jistoty. Absolutismus lze vysvětlit jako přesvědčení. V tomto typu se jedná o přesvědčení v poznání, které má definitivní a jednoznačnou platnost (Vágnerová, 2021).

Z hlediska řeči prochází předškolní děti senzitivní etapou, v které nabývají komunikačních kompetencí. Řeč se rozvíjí jak po stránce kvantitativní, tak i po kvalitativní. Dítě používá řeč jako zdroj poznání. Poznání by mělo být u dětí zprostředkováno především skrze hru. Dítě v předškolním věku klade typické otázky „Proč? nebo Jak?“ Tyto otázky lze vysvětlit jako tzv. druhé „ptací období“. Slovní zásoba se rozšiřuje z 1000 na 3000 slov a díky tomu se řeč stává srozumitelnější a komplexnější (Kolaříková, 2015).

Pro řeč je typické vymizení dětské patlavosti, která ale může u některých dětí přetrvávat. Ta může spontánně vymizet v průběhu školní docházky nebo může být upravena logopedickou péčí. Pokrok u dětí se také vyskytuje ve větné stavbě, která se rozšiřuje a je stále složitější. V předškolním období roste i zájem o mluvenou řeč. Předškolní děti již dokáží naslouchat krátkým povídkám (Langmeier, 2006).

Krom pohádek s typickou tematikou princezen, draků a dobrých konců roste i zájem o pohádky přiblížené skutečnému životu, kterým se věnují/věnovali autoři např. Lada, Čapek, Macourek, Čtvrtek, apod. Zároveň je u dětí potřeba rozvoje ve schopnosti vyhledávat nejpodstatnější znaky, které lze pochopit jako osnovu příběhu. Tím dětem usnadníme vyprávění a zapamatování větších celků (Kutálková, 2010).

Jak již bylo výše popsáno, v předškolním věku dochází k rozšiřování větné stavby. Rozšiřuje se také slovní zásoba a znalost gramatických pravidel. Velmi důležitým

pokrokem typickým pro předškolní děti je také začátek užívání řeči k regulaci vlastního chování (Langmeier, 2006).

V souvislosti s rozvojem řeči u předškolních dětí lze zmínit i starší longitudinální studii ze Slovinska, která zkoumala vliv věku dítěte při vstupu do předškolního zařízení na rozvoj komunikačních schopností dětí. Bylo zjištěno, že předčasný nástup do mateřské školy nemá negativní vliv na jazykové kompetence dětí v batolecím věku. Děti, které nastoupily do mateřské školy ve svých 38 měsících, vyprávěly souvislejší příběhy než děti, které začaly navštěvovat mateřskou školu ve 3 letech (Umek, 2005).

- **Citový vývoj**

Emoční rozvoj předškoláka se rozvíjí skrze citové ladění převážně pozitivně. Děti prožívají skrze pozorování, skrze toho, co vytváří, co si pamatují anebo o čem přemýšlí. Rozvoj se také týká odmítání. Děti tak přirozeně odmítají to, co se jim nelíbí nebo co je nezajímá. Emoční projevy probíhají velice intenzivní a spontánní, zároveň jsou jejich city stále krátkodobé a proměnlivé. Nejčastěji se jejich citové prožívání váže k aktuální situaci, které je spojeno s uspokojením nebo neuspokojením. Také vztek a zlost již nejsou tolik časté jako u dětí v batolecím věku a souvisí spíše se zakázáním určité aktivity, kterou chtělo vykonat. Strach je spojen s fantazijními představami strašidel, duchů apod. Prvotní strach z cizích osob se proměňuje v stud či odstup od nich. Pozitivní emoci, která se v předškolním věku objevuje je humor, který je odvozen od zralosti a zkušenosti dětí. Děti již v předškolním věku dokáží vyprávět různé vtipy. Děti v předškolním věku ještě zcela nechápu pojem smrt a nedokáží ji citově zpracovat, protože smrt nechápu jako něco definitivního. S postupným rozvojem se také vyvíjí schopnost vnímat minulost a budoucnost. U dětí dochází k tzv. anticipační představitosti, to má za následek to, že se děti velmi intenzivně dokáží na něco těšit a zároveň se i obávat. V předškolním období také dochází vývoji uvědomění si myšlenek, přání a záměrů jiných osob. Jedná se tak o tzv. teorii mysli, kterou lze vysvětlit jako schopnost empatie (Kolaříková, 2015).

S postupným vývojem přichází i rozvoj emoční inteligence, kterou Poláková (2019) vysvětluje jako umět se vyznat v tom, co člověk cítí a jak se v dané situaci chová. A právě v oblasti emocí je třeba věnovat dostatečnou pozornost dětem, neboť správné rozpoznávání emocí se považuje za základní pilíř získání důvěry k sobě samému a okolnímu světu. Dětem bychom tak měli věnovat čas a vysvětlovat jim, co cítí, proč to cítí a kde. Děti tak lépe pochopí, jaké emoce jsou správné, a naopak a především to, co prožívají oni, mohou taktéž prožívat i druhí (Poláková, 2019).

Velký vliv má také výchova v mateřských školách, kde je cíleno na rozvoj intelektuálních citů, u kterých vzniká radost z poznání, z nové činnosti a získání nové zkušenosti. Děti se učí uvědomovat si krásno a příjemné pocity skrze estetickou výchovu, která především zahrnuje tyto stavy skrze hudbu, pohádky nebo výtvarné činnosti. (Kolaříková, 2015).

- **Hra**

V předškolním věku dítěte se dá hra považovat za alternativní model komunikace, v kterém dítě vyjadřuje své emoci, ověřuje si vlastní pocity a zkouší náležitost vztahů. Hra je součástí slovníku dětí, v němž se dítě projevuje verbálně i neverbálně. Hru v předškolní věku považujeme za hlavní a nepostradatelnou činnost a u dětí je považována za optimální cestu k socializaci. Hra má pro dítě velký význam, neboť s hrou přichází pocity spokojenosti a zábavy. V mnoha případech tak není cíl hry tolik důležitý, jako samotný její průběh, v kterém se dítě učí řešit problémy přirozenou cestou. Skrze hru se rozvíjí vnímání, fantazie, emocionální vývoj, myšlení, řeč, a nakonec i tělesný vývoj. Hra může být odpočinková i terapeutická. Ve hře může také dítěti pomoci navázat kontakt s dospělým nebo s jinými dětmi a napomáhat v procesu přípravy na život, neboť ve hře si děti mohou vyzkoušet různé role nebo modelové situace. Skrze hru zdokonalují děti hrubou i jemnou motoriku. Učí se získávat zručnost a zacházet s věcmi. V konečné fázi vývoje předškolního vývoje je dítě schopno zvládnout složité náměty a dramatizaci her v dějovém kontextu (Poláková, 2019).

Poláková (2019) popisuje hru z hlediska vzdělávacích záměrů jako podstatnou z oblasti psychologické a pedagogické, a proto lze hry dělit takto:

- dle rozvoje schopností, které jsou rozvíjeny skrze hry smyslové, intelektuální, pohybové a speciální;
- dle určité činnosti – dramatizující, napodobovací, fiktivní a konstruktivní;
- dle průběhu činností z hlediska místa, a to na interiérové a exteriérové;
- dle zúčastněných osob – párové, skupinové, individuální;
- dle pohlavní, a to na chlapecké a dívčí (Poláková, 2019).

Také Kolaříková (2015) uvádí rozdělení her, a to na **hry symbolické**, které umožňují dětem uspokojit svá přání, která ve skutečném světě nelze splnit. Tento typ lze tak vysvětlit jako přenesení činnosti jednoho předmětu, na předmět odlišný. Dítě si tak

alespoň na chvíli splní své potřeby a přizpůsobí si je k obrazu svému a lépe tak může zpracovat problémovou oblast. V postupném vývoji dochází k vytvoření **hry námětové**, kde děti hojně využívají náměty běžného života např. hry na rodinu, na lékaře, vojáky apod. K příběhům také zapojují různé rekvizity nebo své kamarády. S námětovými hrami úzce souvisí také **hry sociálně dramatické**, v kterých si děti zkouší sociálně role, scénáře často s negativní tematikou např. na zloděje, na válku apod., protože jim jsou tyto činy v běžném životě zakázány. Skrze tyto hry tak dochází ke zkoušce být zlý nebo dobrý a díky tomu tak přichází poznání v osobnostních vlastnostech. V neposlední řadě jsou velmi oblíbené **hry didaktické**, díky jasně daným pravidlům a cílům, anebo také **hry konstruktivní**, kde zpočátku jde pouze o stavby např. z písku, stavebnice, modelíny apod. a až postupem jejich vývoje jsou děti schopny jejich výtvar sestavit dle návodu. Velmi důležitou schopností u předškolních dětí je jejich následné ohodnocení vzniklého výtvaru, který lze hodnotit kladně nebo jej zkritizovat a pokusit se zlepšit a být spokojen. V oblíbenosti jsou také hry slovní (básničky, říkanky), hry propojené s hudební tematikou (hry se zpěvem, s hudebními nástroji), hry hudebně-pohybové, rytmické nebo také hry výtvarné (Kolaříková, 2015).

2 Vývoj řeči dítěte předškolního věku

Komunikační schopnost je jednou z fascinujících lidských schopností a lze ji vysvětlit jako schopnost vědomého užívání jazyka pro složitý komunikační systém znaků a symbolů za účelem uplatnění komunikačního záměru (Lechta, 2011). Vývoj řeči u zdravého jedince probíhá od narození až do dospělosti a dle Kejkličkové (2011) lze tento vývoj rozdělit do dvou typů, a to na ontogenetický a fylogenetický. Přičemž za ontogenetický vývoj lze považovat ontogenezi od narození dítěte, kde vývoj pokračuje až do období stáří a smrti. Za fylogenetický vývoj řeči se považuje vývoj od prvopočátků až do dnes (Kejkličková, 2011).

2.1 Ontogenetický vývoj řeči

Vývoj řeči dle Klenková (2006) neprobíhá pouze jako samostatný proces, nýbrž je toto stádium ovlivněno vývojem sensorického vnímání, myšlení, motorikou a také socializací. Tématem ontogeneze lidské řeči se zabývá mnoho autorů, to má za následek různá dělení vývoje řeči. Autoři se tak povětšinou shodují v dělení vývoje řeči do tzv. přípravného stádia jinak řečeno předřečového období a stádia vlastního vývoje (Klenková, 2006). Sovák 1971 (in Klenková, 2006) popisuje období řeči ještě předtím, než dítě začne mluvit jako období řady příprav, které začínají ještě před narozením a nejdou časově přesně rozčlenit, protože jejich návaznost postupuje současně vedle sebe. Dle Sováka se ontogeneze dětské řeči rozděluje na tzv. předběžná stádia vývoje řeči, jako prvotní období křiku, období žvatlání a následné období rozumění řeči. Vlastní vývoj řeči se tak dále rozděluje ještě na čtyři navzájem navazující stádia. Jedná se tak o stádium emociálně-volní, stádium asociačně-reprodukční, stádium logických pojmů a jako poslední stádium intelektualizace řeči.

Podrobněji popisuje ontogenetický vývoj řeči Škodová (2003), kdy z hlediska vývoje jedince začíná vývoj v období novorozeneckém (období křiku) jako první projev dítěte bezprostředně po narození. Teprve až po určité době dochází k melodičtější zvukové podobě dětské reprodukce. První novorozenecký křik je projevem reakce na změnu prostředí, v kterém dítě vyjadřuje nelibost na změnu teploty nebo také jako upozornění na pocit hladu. Kolem 8-9 týdne přichází na řadu období broukání a žvatlání, které je výsledkem „hry s mluvidly“ V 8-9. měsíci nastává období rozumění, které se týká

mentální složky řeči, kdy dítě rozeznává melodii mluvícího a následně ji užívá ve vlastním projevu. Na počátku 9. měsíce nastává období napodobování, které se týká napodobování zvuků, avšak prvotní napodobení zvuků s obsahovým významem přichází až kolem 12. měsíce. Přibližně až ve dvou letech je dítě schopno spojit slova v krátké dvou nebo víceslovné věty. Poté nastává stádium spontánní reprodukce řeči ve větách (Škodová, 2003).

Škodová, Jedlička a kol. (2003) uvádí nezbytné podmínky k správném vývoji řeči takto:

- nepoškozená CNS;
- intelekt v pásmu normy;
- sluch v pásmu normy;
- vrozená míra nadání pro jazyk;
- vhodné sociální prostředí (Škodová, 2003).

V ontogenezi řeči je dle Bytešnickové (2012) kladen důraz převážně na centrální nervovou soustavu a její správné vyžívání. Centrální nervová soustava zpracovává senzorické informace a v důsledku toho se podílí na vývoji řeči a komunikačním procesu. Také vývoj motorických schopností se podílí na správném vývoji řeči, u kterých je především kladen důraz na správnou funkci řečových orgánů. Sluchová percepce patří mezi další činitele ovlivňující vývoj řeči, neboť dítě skrze sluch nabývá informace o okolním světě. Se sluchem je také spojen zrak, který je důležitým orgánem schopným přijímat vjemy. Zrakové vjemy lze vysvětlit jako schopnost rozeznávání vizuálních podmětů, jejich rozlišování a následná interpretace. Za očekávaný výsledek se považuje pochopení viděného. Zrakové vnímání je úzce propojeno společně s dalšími smyslovými vjemy v závislosti na rozvoji jemné motoriky, řeči, tělesném a rozumovém vývoji (Bytešnicková, 2012).

Z vnějších činitelů ovlivňujících vývoj řeči klade důraz Bytešnicková (2012) na vlivy sociálního prostředí a vrozenou míru nadání pro jazyk. Důležitým aspektem ve vývoji řeči dítěte je dostatek verbálních podmětů. Pakliže dítě nemá dostatek těchto podmětů, dochází k opožděnému vývoji řeči. Nezbytné je také zmínit děti přetěžované nadbytkem podmětů, u kterých vzniká unavitelnost v důsledku snížené koncentrace (ibidem).

Škodová, Jedlička a kol. (2003) uvádí přehled normálního vývoje dítěte, který je stručně popsán níže.

- **Od narození do jednoho roku**

Dítě reaguje na řeč svou pozorností na mluvčího, reaguje na aspekty hlasu mluvčího (ženský, mužský, přísný, milý), odpovídá správně na otázky za pomoci gest, rozumí běžným větám, „zavři dveře“, opakuje samohlásky a souhlásky, brouká, žvatlá, napodobuje řečový projev mluvčího.

- **Jeden až dva roky**

Dítě napodobuje intonaci vět, které slyší, opakuje oblíbená slova, hra se slovy, vynechává některé počáteční a koncové samohlásky a hlásky, řečový projev je stále nesrozumitelný s výjimkou určitých slov, kolem druhého roku se zlepšuje srozumitelnost, uposlechne jednoduché příkazy, ukazuje a snaží se pojmenovat předměty o které projevuje zájem, používá okolo 20-30 slov.

- **Kolem věku dvou let**

Rozumí zhruba 300 slovům, odpovídá ano/ne, vědomě užívá okolo 50 slov, jmenuje známé předměty, umí napodobit zvuky zvířat a pojmenovat je, říká vlastní jméno, objevují se slovesa a přídavná jména, naslouchá pokynům prostorové orientace – nahoře, dole, asi 30% výroků se skládá ze sloves, vyjadřuje vlastnictví – maminka má kolo.

- **Věk dva až tři roky**

Řeč dítěte je ze 70% srozumitelná, rozumí zhruba 500 slovům, rozvíjí pojmy jeden a všechno, vědomě užívá okolo 200 slov, odpovídá na otázky Kde? a Kdo?

- **Kolem věku tří let**

Dítě rozumí okolo 900 slovům a používá zhruba 500 srozumitelných slov, klade prosté otázky, užívá slovesa v přítomném čase, užívá množné číslo, používá zájmena Já, Ty, Můj, začíná užívat příslovce Tady, Tam, začíná používat rozkazy.

- **Tři až čtyři roky**

Dítě rozumí okolo 1200 slovům a vědomě používá zhruba 800 slov, začíná pokládat otázky, doplňuje poslední slova do vět např. Kočka pije *mléko*, dítě zvládá b, p, m, v, h, l, š, j, snaží se používat k, g, t, d, n, s, r, avšak někdy chybuje.

- **Kolem věku čtyř let**

Dítě rozumí 1500-2000 slovům a vědomě používá 800-1500 slov, vypráví příběhy se zapojením skutečnosti i fantazie, dokáže navázat konverzaci, odpovídá na otázky - Co kdyby, ptá se Jak? Proč? Kdy? Používá třetí osobu jednotného čísla a přítomný čas, používá zájmena On, Ona, Já, Ty, Můj, začíná používat minulý čas Byl, Byli, vyjadřuje jednoduché analogie (Škodová, 2003).

- **Kolem pátého věku**

Řeč dítěte se stále zdokonaluje jak po stránce obsahové, tak i po stránce správné výslovnosti. Slovní zásoba se prohlubuje na 2000 a více slov (Dolejší, 2005).

- **Kolem šestého roku**

Kolem šestého roku nadchází přípravná fáze na školu. Dítě by mělo být v tomto období schopné popsat situační děj na obrázku, samostatně vyjádřit své pocity souvisle, srozumitelně a gramaticky správně (Klenková, 2003). V řeči používá 3500-4000 slov a řeč by měla být plně vyzrálá (Dolejší, 2005).

Na závěr této kapitoly uvádím tabulku přehledu ontogeneze lidské řeči dle Lechty (Lechta in Slowík, 2007, s. 87) – **Přehled ontogeneze lidské řeči:**

Předřečová stádia	
Období křiku (asi do konce 6.týdne)	křik – nejprve jako fyziologický reflex, později se signálním významem
Období broukání (asi do konce 2. měsíce)	jednoduché zvuky obsahující především samohlásky a vyjadřující dobrou náladu
Období žvatlání (asi do konce 1.roku)	napodobování okolních zvuků, příprava na artikulaci
Práh porozumění	reakce na porozumění smyslu komunikace ze strany druhých lidí (zejména nejbližších – rodičů atd.), primární reakce na melodii řeči
Práh proslovení	první srozumitelná jednoduchá slova (jedno nebo dvouslabičná), která se dítě pokouší vyslovit

(Slowík, 2007), vlastní zpracování

Stádia vývoje řeči	
emocionálně-volní stádium (asi do konce 2.roku)	především vyjadřování pocitů, přání, potřeb, převaha emocionální stránky projevu (zabarvení, intonace), jednoslovné věty
asociačně reprodukční stadium (asi do konce 3. roku)	spojování slov s předměty, které označují, opakování slovních spojení a vět, které dítě slyší v okolí, používání jednoduché gramatiky
stádium logických pojmů (asi do konce 4. roku)	abstrakce v řeči, otázky „Proč...?“ „Co je to?“, velmi dynamický rozvoj řeči, vědomí

	vlastní identity v komunikaci (přechází k používání „já“ místo svého jména atd.)
intelektualizace řeči	správné obsahové i formální vyjadřování myšlenek, zpřesňování gramatiky, osvojování nových slov (probíhá po celý život)

(Slowík, 2007), vlastní zpracování

2.2 Jazykové roviny

V rámci ontogeneze spočívá jeden z nejdůležitějších momentů ve vývoji řeči a komunikace. Prvopočátky mluvy začínají již novorozeneckém období a to křikem. Následně slouží jako projev uspokojení základních potřeb. Postupem času dochází k proměně řeči na prostředek komunikace. Nejdůležitějším obdobím pro vývoj řeči je okolo šesti až sedmi let, přičemž nejprudší rozvoj probíhá do tří až čtyř let. Řeč lze tedy podle Bednářová (2015) definovat jako komplexní schopnost se složitější strukturou a lze ji rozdělit do několika jazykových rovin a to na:

- foneticko-fonologická rovina;
- morfologicko-syntaktická rovina;
- lexikálně-sémantická rovina;
- pragmatická rovina (Bednářová, 2015).

- **Foneticko-fonologická rovina**

V této jazykové rovině se klade důraz na sluchové rozlišování hlásek a jejich výslovnost. Postupem času se ze zvuků, které dítě obklopují začínají vyčleňovat hlásky mateřského jazyka. Projev této schopnosti začíná okolo šestého až osmého měsíce, avšak vývoj je velmi zdlouhavý. Všechny hlásky je dítě schopno rozlišit až po šestém roce. S výslovností hlásek je také úzce propojeno sluchové rozlišování, které je pro dítě potřebné jak pro správnou výslovnost, ale zároveň i schopnost rozlišit nejen hlásky, ale také rozdíl mezi jejich správným a nesprávným zněním. Vývoj výslovnosti probíhá od hlásek artikulačně nejjednoduchých např. P,B,M,T,D,N a postupuje k hláskám artikulačně obtížnějším např. R,Ř,Z,S,C,Ž,Š,Č (Bednářová, 2015).

- **Morfologicko-syntaktická rovina**

Pačesová in Bytešníková (2012) definuje morfologicky-syntaktickou rovinu jako aplikaci gramatických pravidel v mluvním projevu, správnost slov, vět, slovosledu, rodu, čísla, pádu atd. z gramatického hlediska. Kolem prvního roku života lze začít zkoumat gramatickou rovinu, tedy v období nástupu vlastního vývoje řeči. Typickým pro vývoj gramatiky je tzv. transfer, který lze definovat jako přenos mluvního vzorce na mluvu v podobné situaci. Jako první ve vývoji řeči nastupuje nápodoba gramatického vzoru, v další fázích nastupuje nápodoba s paměti a následné přenesení slyšeného na to, co chce dítě samo říci. Užívání slovních druhů je diametrálně odlišné od běžné slovní zásoby. Bytešníková (2012) doplňuje řeč dětí v počátcích gramatického vývoje o neúplné zastoupení veškerých slovních druhů. Taktéž i frekvenci druhů slov, jež je ve vývoji zastoupena. Ve vývoji tak dochází k proměnným mezi zastoupením slovních druhů (Bytešníková, 2012).

V morfologicko-syntaktické rovině se dle Bednářová (2015) ustaluje rod, poté číslo a nakonec pád. Kolem prvního roku tvoří dítě tzv. jednoslovné věty např. „Ha!“ je vydřením popisu „to je pes“. Kolem druhého roku se začínají objevovat věty dvojslovné a mezi třetím a čtvrtým rokem začíná dítě užívat souvětí (Bednářová, 2015).

- **Lexikálně-sémantická rovina**

Tato rovina souvisí s pasivní a aktivní slovní zásobou, tedy s porozuměním řeči a následné vyjadřování. Prvopočátky porozumění řeči začínají již kolem 10. měsíců a aktivní slovní zásoba se obvykle začíná rozvíjet od roku a půl. Dítě se učí skrze pojmenování osob, věcí, předmětů atd. Nejdůležitější je tedy vše, co dítě vidí, slyší, dělá nebo děláme my pojmenovávat. Tím dochází k jasnému spojení mezi předmětem, činností a slovem. To má za následek typický nárůst otázek „Kdo to je? Co to je?“ a mezi třemi až čtyřmi roky nastupují otázky typu „Proč?“ „Kdy?“ (Bednářová, 2015).

V rámci rozvoje lexikálně-sémantické roviny u předškolních dětí, se zaměřujeme na systematické objasňování významu slov, označujících předměty, jevy a činnosti. Při aktivitách se zaměřujeme na podporu dítěte aktivně pojmenovávat. To má za následek rozšíření slovní zásoby z různých okruhů. Nejdůležitější v systematické aktivizaci slovní zásoby je proces intelektualizace řeči. Dítě by mělo být schopno užívat ve vhodných spojení synonyma a homonyma. Taktéž by mělo dojít k uvědomění si vztahů mezi jednotlivými výrazy. Tyto vztahy lze vysvětlit jak např. nadřazenost pojmů a jim

odpovídajících výrazů např. zvířata – pes, kočka, antonyma např. čistý –špinavý (Bytešníková, 2012).

- **Pragmatická rovina**

Pragmatickou rovinou rozumíme užití řeči v praxi a její užití probíhá skrze dovednosti vyžádání si nebo oznámení informace, vyjádření vztahů, pocitů, prožitků, událostí a usměrnění sociálních interakcí (Bednářová, 2015). Do popředí vstupuje schopnost dítěte se aktivně účastnit konverzace za použití pravidel dialogu, schopnosti vystihnout a přiměřeně reagovat na neverbální projevy a schopnost udržet téma rozhovoru. Taktéž využití neverbální komunikace v určité situaci a zvolit vhodný komunikační styl a způsob chování k odlišným komunikačním partnerům. Dítě si je vědomo, že díky řeči dokáže regulovat ostatní jedince v jeho okolí, zvláště pak skrze rozkazy např. „Přines mi“, „Zkusím to“ atd. Okolo třetího a čtvrtého roku je dítě schopno převyprávět jednoduché příběhy. V předškolním věku se dítě učí vyjadřovat své komunikační záměry skrze nepřímé záměry. Dále pak vyžádat si informace od jiných osob a postupně s nimi jednat a vyjednávat. V předškolním věku je dítě schopno převyprávět jednoduché vtipy a je schopno vyjádřit své emoce. Před nástupem do školní docházky by mělo být dítě schopno zvládnout tzv. sociální uplatnění komunikace, které by mělo být rozvíjeno především pedagogy a rodiči skrze zařazování každodenních společných diskusí, rozhovorů atd. Jedná se tak o samostatné vedení rozhovoru a naslouchání (Bytešníková, 2012).

2.3 Narušená komunikační schopnost

Narušená komunikační schopnost může mít hned několik příčin. V první řadě tomu tak může být v souvislosti s nezralostí, resp. opožděným vývojem řeči nebo organickým poškozením centrální nervové soustavy (dále jen CNS). V případě poškození CNS je pravděpodobná zlepšující se prognóza díky postupnému dozrávání CNS. Komunikační schopnost může být narušena i díky sluchovému postižení. Zde tkví význam převážně v logopedické péči a kompenzaci sluchové vady. Další příčinou narušené komunikační dovednosti může být poškození mluvidel. U toho případu je velmi pravděpodobná náprava řeči díky lékařským zákrokům (např. u rozštěpů) a logopedické péči. Pokud je zdrojem narušené komunikační schopnosti psychický faktor, tak velmi záleží na možnostech odstranění. Rodinné prostředí je dalším zdrojem příčin narušené komunikační dovednosti, protože nedostatek podněcování ke komunikaci či špatný vzor

v komunikaci vede k prvotním příčinám komunikačních vad (Slowík, 2007). Kroncke (2022) upozorňuje, že pokud mají děti narušenou komunikační schopnost, dochází i k limitaci v navazování kontaktů s dalšími dětmi, což považuje za klíčové pro jejich další vývoj (Kroncke, 2023).

- **Vývojová dysfázie**

Poškozený je celkový vývoj gramatické stránky verbálních projevů, nápadný je dysgramatismus. Vyznačuje se nerozeznávaným slyšeným výrazem a pochopením obsahu slov slyšených. Konkrétní vzdělávací potřeby: rozvoj řeči stimulací, využívání metody komentování, rozvoj celkové osobnosti dítěte. Tyto děti vyžadují včasné započetí intervence. Intervence tak probíhá jak v předškolním, tak i ve školním věku. U dětí je využívána jak individuální, tak skupinová logopedická terapie (Klenková, 2006).

- **Dyslálie**

„Jedná se o „vadnou výslovnost jedné nebo více hlásek,“ (Peutelschmiedová, 2001, s. 41). Dyslálie je vývojová vada, která vzniká během vývoje výslovnosti a trvá zhruba do 6. - 7. roku dítěte. Dítě se snaží napodobovat slyšená slova, a právě zde vznikají problémy. Reprodukce je často nesprávná, protože dítě ještě nemá vytvořené správné akusticko-artikulační okruhy. Konkrétní vzdělávací potřeby: procvičování v krátkém časovém úseku, využívání sluchové kontroly, využívání pomocných hlásek, které dítě zvládá správně, procvičování pomocí říkanek nebo jednoduchých vět (Klenková, 2006).

Bishopová (2006) se nad rámec zmíněných komunikačních vad zabýval i tzv. specifickou jazykovou poruchou (SLI – z anglického Specific language impairment), která je diagnostikována v případě, že vývoj jazyka dítěte probíhá bez zjevného důvodu nedostatečně. Dlouhá léta se podle něho předpokládalo, že příčinou SLI jsou faktory jako špatná výchova, nenápadné poškození mozku v době narození nebo přechodná ztráta sluchu. Později se ukázalo, že tyto faktory jsou pro určení rizika SLI mnohem méně důležité než geny. Bylo zahájeno hledání "genu pro SLI", ale brzy se ukázalo, že žádná jednotlivá příčina nemůže vysvětlit všechny případy (Bishop, 2006).

2.4 Oblasti rozvíjející komunikační dovednosti v mateřské škole

Bytešníková (2012) rozděluje rozvíjející komunikační dovednosti do šesti oblastí.

A) První oblastí je *sluchové vnímání*. Sluchová percepce je schopnost přijímat, rozlišovat a interpretovat zvuky různé kvality ve smyslu řečových i neřečových zvuků, tedy správnosti porozumění řeči, naslouchání, zapamatování si slyšeného, vnímání rytmu a osvojení si naslouchání a zapamatování slyšeného. Dále pak schopnost vnímat rytmus a zvládnout sluchovou analýzu a syntézu. Zvláště pak u dětí předškolního věku by měl být kladen důraz na rozvoj fonemického sluchu, neboť vrcholnou fází této oblasti je vědomá dovednost jedince členit slova na jednotlivé fonémy a manipulovat s nimi.

- Pomůcky pro rozvoj sluchové percepce

Mezi nejčastější pomůcky pro rozvoj sluchové percepce patří například využití dětských písní, rytmických říkadel, říkanek, rozklad slov na slabiky a hlásky, napodobování vytleskávání a ťukání, určování počáteční a koncové hlásky.

B) Druhou oblastí je *zrakové vnímání*. Zraková percepce se rozvíjí již od narození, kdy dítě prvotně reaguje na podmínky světla a tmy. U dětí předškolního věku je důležité zaměřit pozornost na rozvoj analytického vnímání a na vnímání detailů, převážně skrze hru. Při rozvoji zrakového vnímání je důležité postupovat od jednoduchého ke složitějšímu.

- Pomůcky pro rozvoj zrakové percepce

K rozvoji zrakového vnímání se nejčastěji využívají motivující aktivity, které přirozeně rozvíjí zrakovou percepci skrze poznávání barev, tvarů, hledání rozdílů, bludiště atd. Zraková paměť je nejčastěji rozvíjena skrze hry pexeso.

C) Třetí oblastí rozvíjející komunikační dovednosti jsou *dechová cvičení*. Společně s fonačním cvičením slouží ke správné koordinaci dechu. Při správném výdechovém proudu je nejdůležitější silný tlak vzduchu, délka výdechu a jeho pravidelnost. Zvláště pak u předškolních dětí se doporučuje zaměřit pozornost na procvičování fyziologického způsobu dýchání a hospodaření s dechem. Dítě se skrze cvičení seznamuje se správným, tichým a nenásilným nádechem nosem, zároveň i s pootevřenými ústy, která jsou připravena k artikulaci. Taktéž výdech musí být plynulý a nepřerušovaný.

- Pomůcky pro dechová cvičení

Kryčová (2018) doplňuje správnost provedení nácviku dýchání, a to nejprve v pozici sedě, lehu, a nakonec ve stoje. Poté nastupuje zapojení hlasu např. nápodoba zvířat – moucha „bzz“ a další různé zvuky. K procvičení mohou také sloužit různé předměty jako bublifuk, brčka, zrcátko, nafukování balónek nebo dechové hudební nástroje.

D) Čtvrtou oblastí je *rozvoj motoriky mluvních orgánů*. Ke správnému rozvoji mluvidel je potřeba dosáhnout určité úrovně obratnosti mluvních orgánů a zároveň tak

tuto úroveň skloubit se správným dýcháním a hlasovou funkcí. Tréning dutiny ústní, rtů, jazyka a patra vyžaduje náročný proces, na který je kladen důraz zejména v předškolním věku.

- Pomůcky pro rozvoj motoriky mluvních orgánů

Nejčastěji se využívají různorodé cvičení a hry pro rozvoj motoriky mluvidel, např. napodobování správného artikulačního pohybu – koník „frká“, kočička se olizuje atd.

E) Do páté oblasti spadá *hrubá motorika*. Termín hrubá motorika lze definovat jako schopnost ovládat celkové pohyby těla, které úzce souvisí s vývojem řeči. Do této oblasti spadá držení těla, koordinace pohybů horních a dolních končetin, rytmizace pohybů a prostorová orientace. Taktéž lze pohyby zařadit do skupiny jako lokomoční a nelokomoční.

- Pomůcky pro rozvoj hrubé motoriky

Hrubá motorika se nejčastěji rozvíjí skrze lezení, stoj, chůzi, běh a skoky. Ke zdokonalování pohybů mohou sloužit v mateřských školách např. překážkové dráhy, chůze po laně nebo různé pohybové hry.

F) Šestá oblast se zaměřuje na rozvoj *jemné motoriky a grafomotoriky*. Rozvoj není potřebný pouze jako příprava pro budoucí psaní, ale i pro správnou funkci ruky a řeči. V jemné motorice dochází ke zdokonalování jemných pohybů rukou, uchopování a manipulaci s drobnými předměty. V závislosti rozvoje jemné motoriky také souvisí rozvoj vizuomotoriky, a to díky grafomotorice.

- Pomůcky pro rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky

Pro rozvoj jemné motoriky je vhodné zařazovat cvičení na koordinaci jemných pohybů např. navlékání korálků, modelování z plastelíny, šroubování, mozaiky a také činnosti sebeobsluhy. Při grafomotorice je důležité se zaměřit na uvolnění svalů paže, ruky a zápěstí. K činnostem patří např. činnosti s pískovnicí, grafomotorické pohyby doprovázené říkankou anebo samotné grafomotorické listy (Bytešníková, 2012).

Dle Průcha (2011) roste slovní zásoba díky komunikaci. Mateřská škola tak cíleně zařazuje do vzdělávacích bloků také *rozvoj slovní zásoby*, který je nejčastěji rozvíjen skrze přirovnávání, popis či orientace v prostoru (Průcha, 2011). Kryčová (2018) doplňuje rozvoj slovní zásoby o práci s dětskými básněmi, hádankami nebo vyprávění příběhů (Kryčová, 2018).

3 Lidová kultura

Tradiční lidová kultura patří do kulturního dědictví, to je zdrojem vzdělanosti, kulturní rozmanitosti a vytváří tak základ identity České republiky. Kulturní dědictví můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na kulturní dědictví hmotné a nehmotné, které lze nazvat také duchovním. Kulturní dědictví má také velké využití ve volném času, díky němuž se zlepšuje kultivovanost obyvatel v České republice a může mít také i funkci prevence patologických jevů v naší společnosti. Lidová kultura je živá, to má za následek, že se stále vyvíjí a mění. Dochované artefakty v České republice jsou projevy tradiční lidové kultury národů, národností a etnických skupin žijících v naší Zemi. V jednotlivých regionech, městských a vesnických společenstvích a společenských vrstvách se vyskytují různorodě. Tyto artefakty, jak už bylo napsáno výše, můžeme popsat jako hmotné a nehmotné, jsou tak tradicí v rodinách a v našem společenství (Lidová kultura, 2023).

3.1 Nemateriální kultura

Do nemateriální kultury řadíme například folklor, zvyky, lidovou religiozitu nebo obřady. Do lidové religiozity spadají například vědomosti a představy o člověku, přírodě a vesmíru, o nadpřirozených silách, pranostiky, magie, věštby nebo i léčení. Nemateriální nebo také i duchovní kultura obsahuje kulturu sociální, v širším pojetí v podobě problematiky rozličných společenství, rodinné a příbuzenské stavy a sociální vazby v určité skupině nebo komunitě. Nemateriální kultura se zaměřuje na duchovní potřeby lidí (Lidová kultura, 2023).

3.2 Materiální kultura

Materiální kultura obsahuje několik hmotných artefaktů, technologických postupů a mezigeneračních transmisí. Mezigenerační transmise znamená předání zkušeností a znalostí, díky čemuž zjišťoval člověk své základní potřeby.

Tradiční hmotná lidová kultura obsahuje několika kategorií.

- 1) potrava;
- 2) zaměstnání (zemědělství, obchod apod.);
- 3) domov;
- 4) oděv a další (ibidem).

3.3 Zvyky a svátky v průběhu liturgického roku

Liturgický rok je tvořen řadou liturgických období v křesťanských církvích. Ty určují pořadí a důležitost různých svátků a událostí. Liturgický kalendář vznikl sloučením dvou velkých cyklů, a to stálého a pohyblivého. Stálý cyklus svátků je spojen s pevnými daty v kalendáři, tedy s konkrétními dny v měsíci. Nejvýznamnějšími svátky s pevným datem jsou Vánoce a většina svátků svatých. Druhý, pohyblivý cyklus svátků se odvíjí od dat Velikonoc, od kterého se odpočítává, proto se každý rok liší (Braun, 2008).

3.4 Říkadla

Při rozvoji řečových dovedností je taktéž velmi vhodným prostředkem využití říkadel, jenž stejně jako pohádky obsahují děj, který je však zhuštěn na minimum. V říkadlech se objevují rýmy, které jsou velmi často rytmické. Děti se tak skrze říkadla učí sluchově rozeznávat slova, která znějí podobně, ale významově jsou odlišná. Říkadla se také dají využívat při procvičování problematických hlásek, které jsou nejčastěji využívány v logopedických ambulancích (Pospíšilová, 2007). Mateřské školy taktéž využívají různé říkanky a básničky ve spojitosti s logopedickou prevencí a rozvojem slovní zásoby (Bytešníková, 2012).

4 Uvedení do praktické části bakalářské práce

V praktické části bakalářské práce bude vytvořen podpůrný logopedický materiál v podobě deseti metodických listů o lidové kultuře. Činnosti v metodických listech budou zaměřeny pro děti s narušenou komunikační schopností, které budou sloužit jako prostředek při rozvoji řeči. Taktéž budou v metodických listech obsaženy činnosti z oblasti prevence vzniku narušené komunikační schopnosti.

Vytvořené metodické listy budou rozdány paním učitelkám v mateřských školách, které s nimi po dobu deseti dní budou pracovat a po dokončení s nimi bude navázán kontakt s prosbou o zpětnou vazbu pomocí metody rozhovoru.

4.1 Cíle praktické části bakalářské práce

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření podpůrného logopedického materiálu v podobě deseti metodických listů jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. Metodické listy jsou koncipovány dle měsíců v roce a jsou v nich zahrnuty oblasti rozvíjející komunikační dovednosti. Oblasti zahrnují dechová cvičení, gymnastika mluvidel, sluchová a zraková percepce, hrubá motorika, jemná motorika a grafomotorika a rozvoj slovní zásoby.

Na základě stanoveného hlavního cíle byl stanoven dílčí cíl.

DC1: Zhodnotit vhodnost a využitelnost vytvořených metodických listů pro podporu narušené komunikační schopnosti z pohledu pedagogů mateřských škol v Královéhradeckém kraji.

4.2 Metodologie praktické části bakalářské práce

V rámci výzkumného šetření využila autorka kvalitativního metodologického přístupu a pro získání potřebných dat zvolila autorka metodu rozhovoru.

Kvalitativní přístup se vyznačuje zkoumáním jevů a problémů v jejich přirozeném prostředí s cílem získat podrobný obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. V kvalitativním výzkumu je nejčastější používanou metodou sběru dat rozhovor. Rozhovor lze definovat jako polostandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem

pomocí několika otázek. Proces získání dat skrze rozhovor tak obnáší výběr metody, přípravu rozhovoru, vlastní dotazování, přepis rozhovoru a analýzu získaných dat. (Švaříček, Šedová, 2014)

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Jako výzkumný vzorek byly vybrány celkem tři paní učitelky z mateřských škol v Královéhradeckém kraji. Do vyhodnocení byly zahrnuty celkem tři paní učitelky, které pracují v mateřských školách s dětmi s narušenou komunikační schopností. Všechny tři respondentky ústně souhlasily s uvedením křestního jména.

Paní učitelka Lenka je zaměstnaná v mateřské škole č.1 již 20 let a v současné době jí je 54 let. Paní učitelka má vystudovanou střední odbornou školu pedagogickou v Nové Pace, během své praxe absolvovala kurz logopedického preventisty. Paní učitelka pracuje s dětmi s narušenou komunikační schopností a s dětmi s narušeným fonematičným sluchem. V rámci individuální péče pracuje paní učitelka dle materiálů od klinické logopedky a aktivně sama tvoří různorodé logopedické pracovní listy v programu Canva.

Paní učitelka Renata je zaměstnaná v mateřské škole č.2 již 10 let a v současné době jí je 48 let. Paní učitelka po dokončení střední pedagogické školy v Litomyšli, absolvovala kurz primární logopedické prevence, protože jí v místě zaměstnání byla nabídnuta výuka logopedického kroužku, který nese název „Veselý jazýček.“ Paní učitelka vede i kroužek angličtiny.

Paní učitelka Petra je zaměstnaná v mateřské škole č.3 již 8 let a v současné době jí je 37 let. Paní učitelka má vystudované soukromé pedagogické lyceum v Chrudimi. Paní učitelka absolvovala při studiu také rekvalifikační kurz asistenta pedagoga, dále se zúčastnila kurzu logopedického asistenta. Paní učitelka vede v mateřské škole individuální logopedické chvílky a pracuje dle materiálů poskytnutých klinickou logopedkou, dále vede hudebně-pohybový kroužek „Cvrčci“.

4.4 Charakteristika místa výzkumného šetření

Pro realizaci výzkumného šetření byly vybrány celkem tři mateřské školy v Královéhradeckém kraji. Kritériem pro výběr mateřské školy byly děti předškolního věku s narušenou komunikační schopností.

Mateřská škola č.1 má celkem 4 oddělení. K realizaci metodických listů byla vybrána třída zelená, do které dochází celkem 24 dětí, do této třídy jsou zařazeny děti s narušenou komunikační schopností. Narušená komunikační schopnost byla z oblasti dyslálie a dysfázie.

Mateřská škola č. 2 má celkem 2 oddělení. K realizaci metodických listů byla vybrána třída včeliček, do které dochází celkem 18 dětí. Metodické listy byly použity pro skupinovou formu logopedické prevence. Narušená komunikační schopnost u dětí byla z oblasti dyslálie.

Mateřská škola č.3 má celkem 3 oddělení. K realizaci metodických listů byla vybrána třída o počtu 24 dětí, z nichž bylo 21 dětí s odkladem školní docházky. Vybraná třída se jmenovala motýlci a byly do ní zařazeny děti s narušenou komunikační schopností. Narušená komunikační schopnost byla převážně z oblasti dyslálie.

4.5 Průběh výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo započato v dubnu 2023 a po uplynutí dvou týdnů, tedy deseti dní byl navázán kontakt s pedagogy mateřských škol. Autorka respondentky osobně navštívila a požádala je o zpětnou vazbu. Ke zpětné vazbě byl použit polostrukturovaný rozhovor. Následoval přepis rozhovoru a zhodnocení získaných dat.

5 Realizace výzkumného šetření

Pro realizaci výzkumného šetření byl vytvořen podpůrný logopedický materiál v podobě deseti metodických listů zaměřených na rozvoj komunikačních dovedností pro děti s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. Obsah a úkoly v metodických listech neslouží pouze pro děti s narušenou komunikační schopností, ale zároveň i pro děti jako prevence před vznikem poruch řeči. Metodické listy taktéž neslouží pro diagnostiku ani nápravu řeči.

Metodické listy se zábavnou formou snaží propojit oblast logopedických chviliek s lidovou kulturou a poznáním tajů naší historie. Obsahem metodických listů jsou dechová cvičení, gymnastika mluvidel, sluchová percepce, zraková percepce, hrubá motorika, jemná motorika a grafomotorika a v neposlední řadě i rozvoj slovní zásoby.

Metodické listy jsou koncipovány dle měsíců v roce a respektují návaznost liturgického roku. V rámci průběhu výzkumného šetření byly metodické listy probrány během deseti dní. Využitelnost metodických listů, může probíhat v rámci zařazení tématu do výukového bloku nebo také jako roční metodický materiál, se kterým budou pedagogové mateřských škol pracovat vždy na začátku daného měsíce. Z tohoto důvodu bylo vybráno deset metodických listů, tedy deset měsíců školní docházky.

5.1 Metodické listy – „Hrajeme si s Amálkou a poznáváme naši historii“

Metodické listy

Tématem metodických listů je logopedická prevence a hravé procvičování narušené komunikační schopnosti řeči.

Název

Metodické listy jsou motivovány skrze panenku Amálku, která děti provází jednotlivými tématy, proto byl zvolen název „Hrajeme si s Amálkou a poznáváme naši historii“

Charakteristika metodických listů

Náplň jednotlivých témat v metodických listech je rozvržena do deseti dní a slouží pedagogům mateřských škol pro realizaci logopedických chviliek u dětí v předškolním věku.

Činnosti metodických listů

Činnosti v metodických listech jsou sestaveny tak, aby hravou formou procvičovaly oblast rozvíjející komunikační dovednosti. Činnosti tak nabízí náplň her a různých cvičení z oblasti dechová cvičení, artikulační cvičení, grafomotorika, zraková percepce, sluchová percepce, dále také rozvoj jemné a hrubé motoriky a činnosti pro rozvoj slovní zásoby. Ke každému měsíci byly autorkou vymyšleny doplňující a rytmická říkadla pro upevnění znalostí o tématu. Pedagogové mohou daná říkadla využít a dle své libosti doplnit hudebním nebo pohybovým doprovodem.

Organizace metodických listů a práce s nimi.

Metodické listy jsou vhodné pro skupinovou a společnou práci. Některé aktivity lze provádět individuálně.

Druh zařízení

Primárně jsou metodické listy určeny mateřských školách pro děti v předškolním věku.

Věková kategorie

Činnosti jsou navrženy pro děti v předškolním věku a děti s odloženou školní docházkou.

Délka trvání

Metodické listy mohou být využity jako celoroční projekt, tedy využití každého tématu na začátku měsíce nebo jako dvou týdenní náplň vyučovacího bloku o poznávání naší historie.

Pomůcky

Potřebné pomůcky k aktivitám a cvičením jsou uvedeny u jednotlivých činností.

Cíl metodických listů

Cílem metodických listů je podpora oblasti komunikačních dovedností předškolních dětí v mateřských školách.

Klíčové kompetence

Kompetence k učení:

Klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje, snaží se porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí. Poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo. Uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení. Při zadané práci dokončí, co započalo. Dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.

Kompetence k řešení problémů:

Řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti. Postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší a experimentuje. Spontánně vymýšlí nová řešení. Nebojí se chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu. Snaží se vnímat problémy jako samozřejmou součást života a učení.

Kompetence komunikativní:

Ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, rozumí slyšenému, vede smysluplný dialog. Komunikuje v běžných situacích bez zábran s dětmi i s dospělými. Chápe, že být komunikativní, vstřícný, iniciativní a aktivní je výhodou. Průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá.

Kompetence sociální a personální:

Samostatně rozhoduje o svých činnostech. Umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.

Spolupodílí se na společných rozhodnutích. Přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti. Dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim, dokáže se ve skupině prosadit, ale i podřídit, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje.

Kompetence činnostní a občanské:

Má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení. K úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně. Zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje. Dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí.

Dílčí cíle

Dítě a jeho tělo:

- 5.1.1 Zachovává správné držení těla.
- 5.1.2 Zvládá základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí.
- 5.1.3 Koordinuje lokomoci a další polohy a pohyby těla.
- 5.1.4 Vědomě napodobí jednoduchý pohyb podle vzoru.
- 5.1.5 Ovládá dechové svalstvo, sladí pohyb se zpěvem.
- 5.1.7 Ovládá koordinaci ruky a oka, zvládá jemnou motoriku.
- 5.1.14 Zachází s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, nástroji a materiály.

Dítě a jeho psychika:

- 5.2.1.1 Správně vyslovuje a ovládá dech, tempo i intonaci řeči.
- 5.2.1.3 Vyjadřuje samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, ve vhodně zformulovaných větách.
- 5.2.1.4 Aktivně vede rozhovor, formuluje otázky, odpovídá a slovně reaguje.
- 5.2.1.10 Sleduje a vypráví příběh, pohádku.
- 5.2.2.10 Naučí se nazpaměť krátké texty, záměrně si je zapamatuje a vybaví.
- 5.2.2.13 Vyjadřuje svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických).
- 5.2.1.16 Rozlišuje některé obrazné symboly a dokáže porozumět jejich významu a funkci.
- 5.2.2.9 Chápe prostorové pojmy, elementární časové pojmy.

5.2.2.8 Chápe základní číselné a matematické pojmy, elementární matematické souvislosti a dle potřeby je využívá.

Dítě a ten druhý:

5.3.9 Spolupracuje s ostatními.

5.3.5 Uvědomuje si svá práva ve vztahu k druhému, přiznává stejná práva druhým a respektuje je.

Dítě a společnost:

5.4.4 Začleňuje se do třídy a zařazuje se mezi své vrstevníky, respektuje jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti.

5.4.13 Vnímá umělecké a kulturní podněty, hodnotí svoje zážitky.

Dítě a svět:

5.5.4 Osvojuje si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi.

5.5.5 Má povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte.

5.1.1 Září

Motivace

Panenka Amálka přišla za dětmi do školky, jako jejich nová kamarádka, která by jim ráda něco řekla o lidovém roce a svátcích, které se v něm slaví. Po krátkém představení se Amálka ptá dětí, jaké máme měsíce v roce? My si dnes společně budeme povídat o měsíci září. V měsíci září totiž slavíme důležitý svátek sv. Václava a Dožínky.

Legenda o sv. Václavovi (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Před mnoha lety se vládci České země Vratislavovi a jeho ženě Drahomíře narodily dva synové. Starší syn se jmenoval Václav a mladší Boleslav. Jejich tatínek bohužel brzy zemřel, a tak musel Václav žít u své babičky. Václav byl prý velmi hodný a chytrý, dokonce se naučil i číst, a to každý tehdy nedokázal, a protože byl Václav velmi šikovný, stal se knížetem. Byl to také bojovník a chránil naši zemi před nepřáteli. Václav ale velmi nerad bojoval, a tak raději vždy svému nepříteli raději zaplatil, než aby došlo k boji, kde by umřelo spoustu bojovníků. Mezitím dospěl i Václavův starší bratr Boleslav, který se také toužil stát knížetem jako jeho straší bratr. Jenže Boleslavovi se nelíbilo, že Václav raději, než boj, rozdával peníze a dobytek. „Tak to tedy ne, nenechám svého bratra rozdávat náš majetek. Já všem ukážu, jak se správně vládne!“ Řekl Boleslav a společně se svými čtyřmi kamarády dohodl Václavovu smrt, aby se zmocnil trůnu. Časného rána 28. září se Václav vydal do kostela ve Staré Boleslavi, kde byl mečem probodnut a zabit. Václav byl statečným vojákem a prostý lid ho ctil. Začaly se šířit příběhy o zázracích, a to zejména o pomoci Čechům v bitvách, proto byl také prohlášen za svatého a patrona naší země. (Šotterová, 2009)

Dožínky

Dožínky jsou slavnosti, které se slaví po vydařeném létě. Lidé oslavují úspěšnou sklizeň obilí, sena i jiných plodin a děkují bohům za dobrou úrodu. Děvčata při Dožínkách pleta magický věnec z polních květin, který symbolizoval ochranou moc. Upletený věnec zůstával pověšen na dveřích stavení až do příštího setí. (Trnková, 2016)

Dechové cvičení

Sběr obrázků obilnin pomocí brček.

- učitelka rozmístí na koberec obrázky různých obilnin, děti mají za úkol pomocí brčka přemístit obilniny z koberce do plastové misky

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu, dokázat přemístit kartičku do misky

Sekundární cíl: seznámení s různými druhy obilnin pomocí obrázků

Pomůcky: obrázky, misky, brčka

Gymnastika mluvidel

Zpěv „la la la“ – děvčata si při pletení věnců při Dožínkách zpívala.

- učitelka předvede dětem správný pohyb – jazyk za horní zuby, přidržet na horním patře a správně artikulovat „la la la“
- postupně měníme intonaci hlásek, ubíráme a přidáváme výdechový proud, využití dynamiky

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka

Sluchová percepce

Postupně se rozvíjející věta.

- učitelka řekne dětem původní větu, děti poté v kruhu doplňují do věty další slova
  - Na poli roste obilí
  - Na poli roste obilí a řepa
  - Na poli roste obilí, řepa, brambory
  - Na poli roste obilí, řepa, brambory, kukuřice
  - Na poli roste obilí, řepa, brambory, kukuřice a slunečnice

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj paměti

Zraková percepce

Řazení posloupnosti děje – jak roste kukuřice. (viz Příloha č. 1)

- učitelka před děti položí obrázky vývoje Kukuřice, děti je řadí dle posloupnosti

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce a diferenciacce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: zalaminované obrázky kukuřice

Hrubá motorika

Dramatizace děje - jak roste tráva.

- učitelka vysvětlí dětem, že i tráva, tedy budoucí seno pro dobytek patří k bohaté úrodě
- učitelka předvádí dětem pohyb, děti poté opakuji

Setí půdy *(dramatizace pohybu – procházíme se po třídě a pravou rukou rozhazujeme semínka)*

Růst semínka *(děti sedí v klubičku na zemi, na děti svítí sluníčko a pomalu vstávají a znázorňují růst semínka, učitelka doprovází pohyb o zalévání semínka – tuto roli může převzít jedno z dětí)*

Semínko vyrostlo *(děti stojí zpříma)*

Sečení trávy *(děti po vzoru učitelky předvádí pohyb kosou)*

Sušení sena *(děti po vzoru učitelky předvádí pohyb otáčení sena)*

Seno do kup *(dramatizace pohybu vidlí – děti tvoří imaginární kupu sena)*

Primární cíl: rozvoj pohybových dovedností z oblasti hrubé motoriky

Jemná motorika

Přebírání luštěnin.

- učitelka vysvětlí dětem hru – při Dožínkách se sklízelo také spoustu luštěnin, jako je například hrách, čočka nebo fazole
- učitelka položí na koberec velkou látku, na kterou vysype hrách, čočku a fazole
- děti mají za úkol dané luštěniny roztrdit do připravených plastových misek
- hru lze pojmout jako soutěž

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky – špetkový úchop

Sekundární cíl: umět rozeznat druhy luštěnin a pojmenovat

Pomůcky: látka, luštěniny a misky

Grafomotorika

Grafomotorický list – jak roste tráva. (viz Příloha č. 2)

- učitelka rozdá dětem grafomotorické listy, děti mají za úkol správně znázornit růst trávy

Primární cíl: správný úchop tužky a rozvoj grafomotoriky

Pomůcky: grafomotorický list a tužka

Rozvoj slovní zásoby

Učitelka vede s dětmi rozhovor o legendě sv. Václava.

- Sv. Václav je patronem české země, kdo je to patron?
- Jaké bylo chování Boleslava? Bylo správné, že Boleslav zabil svého bratra?
- Co se stane, když někdo někoho zabije?

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby, upevňování poznatků o legendě sv. Václava, pochopení významu smrti

Říkadlo k měsíci září (viz Seznam říkadel)

5.1.2 Říjen

Motivace

Dnes si pro nás naše kamarádka Amálka připravila povídání o měsíci říjen. Třetí říjnovou neděli totiž lidé slaví Posvícení. Co to takové posvícení vlastně je?

Posvícení (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Posvícení se také dříve nazývalo hody, které se konaly třetí říjnovou nedělí na svátek Havla, proto se také dříve říkalo „havelské posvícení“. Touto dobou již skončily práce na polích a úroda byla sklizena. Lidé měli v tuto dobu dostatek času, a proto nastalo období hodování a návštěv. (Pitrová,2016) V sobotu před hodovou nedělí se pekly zvaci koláče tzv. „zváče“, které se roznášely příbuzným a přátelům z okolí jako pozvání na posvícení. Společně s koláči se také pekla husa, která se dle pověr krmila kukuřicí, aby měla žluté sádlo. V průběhu dne se také zašlo do kostela pro požehnání, při společné zábavě se tančilo, zpívalo a hovořilo o úrodě. Zvykem byla také krádež kohouta. Časně z rána chovali chlapci po vesnici a snažili se ukrást z nějakého stavení kohouta, na kterém si společně pochutnali na slavnostním obědě. (Šottnerová,2009)

Dechové cvičení

Sběr obrázků kukuřice pomocí brčka.

- učitelka rozmístí na koberec obrázky kukuřice, dále na koberec položí obrázek husy
- děti mají za úkol pomocí brčka přemístit malé obrázky kukuřice z koberce na velký obrázek husy – krmení husy kukuřicí

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu, dokázat přemístit obrázky

Pomůcky: obrázky kukuřice, obrázek nebo fotografie husy, brčka

Gymnastika mluvidel

Výborný koláč.

- učitelka dětem předvede správný pohyb, děti poté opakují
- kroužíme jazykem kolem horního a dolního rtu, jako když se „olizujeme po dobrém koláči“

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka

Sluchová percepce

Poznej hudební nástroj – posvícenská muzika.

- učitelka dětem vysvětlí, že pro vydatným jídle se na posvícení také tancovalo a hrála muzika
- učitelka požádá děti, aby si k ní sedly zády a neviděly na ni, poté hraje na Orffovy nástroje a děti hádají, o jaký nástroj se jedná
- po dokončení činnosti lze aktivitu doplnit o hru na nástroje a zpěv tradiční české písně: To je zlaté posvícení, to je zlatá neděle.

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: dokázat rozlišit hudební nástroje, rozvoj pěveckých dovedností

Pomůcky: Orffovy nástroje

Zrakové vnímání

Porovnej posvícenský koláč - větší x menší, velký, menší, nejmenší.

- učitelka před děti položí obrázky různě velkých obrázků s posvícenskými koláči, děti je mají za úkol srovnat dle velikosti, určit větší x menší apod.

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Pomůcky: obrázky posvícenských koláčů

Hrubá motorika

Dotyková hra – pečeme posvícenský koláč.

- učitelka si spolu s dětmi sedne do kruhu tak, aby každý měl před sebou záda svého kamaráda
- *Očistíme vál – rukama čistíme záda;*
- *Nasypeme mouku – prstíky sypeme mouku;*
- *Rozklepneme vejce – ťukání;*
- *Přidáme máslo a špetku soli – hladíme záda;*
- *Hnětíme těsto – masáž zad;*
- *Vytváříme tvar koláče – kreslíme na záda tvar koláče;*
- *Nakonec koláče vložíme na pekáč a dáme péct – oběma rukama pohladíme kamaráda před sebou. (vlastní zpracování)*

Primární cíl: rozvoj hrubé motoriky

Jemná motorika

Výroba posvícenských koláčů – výtvarná činnost.

- učitelka dětem pro lepší představu ukáže hotové výrobky koláčů
- děti si obkreslí nebo nakreslí tvar koláče, dále si děti nakreslené šablony vystříhnou
- učitelka při činnosti dbá na správný úchop nůžek a bezpečnost ve třídě
- děti potřou koláče lepidlem, nejlépe Herkulem a nanesou na ně přísady (mandlové plátky, mák, papírové kuličky apod.)

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky, špetkový úchop

Pomůcky: šablony, nůžky, lepidlo, mák a další možné věci na posypání

Grafomotorika

Grafomotorický list - dokreslí koláč a na něho drobení, podle počtu hodů na kostce. (viz Příloha č. 3)

- učitelka připraví dětem pracovní list s posvícenskými koláči, děti si poté hodí kostkou a kolik jim na kostce padne, tolik na koláč nakreslí mandlových plátků, hrozinek apod.

Primární cíl: rozvoj grafomotoriky

Sekundární cíl: rozvoj předmatematických představ

Pomůcky: pracovní list, tužka, kostka

Rozvoj slovní zásoby

Popis pracovního listu s tematikou posvícení. (viz Příloha č. 4)

- učitelka ukáže dětem pracovní list s obrázky týkající se posvícení, děti mají za úkol obrázků popsat
- rozvoj slovní zásoby pomocí otázek a předložkových vazeb
- Co vidíš na obrázku? Kde je..? Jaký obrázek vidíš v pravém horním rohu? Co je pod..?

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: rozvoj předložkových vazeb, rozvoj prostorové orientace

Pomůcky: pracovní list

Říkadlo k měsíci říjen (viz Seznam říkadel)

5.1.3 Listopad

Motivace

Děti, podívejte se, kdo to k nám přijel? Naše kamarádka Amálka přijela na bílém koni. A proč zrovna na bílém koni? Protože dnes si budeme povídat o měsíci listopad, ve kterém slavíme svátek sv. Martina. Svatý Martin byl velmi dobrým vojákem, který kdysi v zimě projížděl městskou branou, kde potkal chladem se třesoucího žebráka. Martin byl velmi hodný a chtěl žebrákovi pomoc, jenže u sebe neměl nic, až na jeho červený vojenský plášť. Martin tedy sejmul svůj plášť z ramen a přetmul ho mečem na dvě poloviny a jednu z nich daroval žebrákovi, který se pod plášť mohl schovat, aby mu bylo teplo. Dle legendy, se vypráví, že podkovičky, které jeho bílý kůň cestou poztrácel se proměnily ve zlaté. Lidé od té doby, vzpomínali na hodného Martina a na jeho počest začali péct rohlíčky ve tvaru podkoviček, aby si každý rok mohli připomenout jeho dobrý skutek. (Šottnerová, 2009)

Dechové cvičení

Svatý Martin přijel na bílém koni.

- učitelka předvede dětem pohyb správného nádechu a výdechu, při kterém se rozkmitají rty
- k činnosti je potřeba nádechu nosem a prudkého výdechu ústy, jako když „koník frká“

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Gymnastika mluvidel

Jak koník klape kopýtky.

- učitelka předvede dětem správný pohyb jazykem-jazykem „klapat“, jako když „klape“ koník kopýtky
- děti napodobují správný pohyb

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka

Sluchová percepce

Vymýšlíme zvuky zimy.

- učitelka si pro děti připraví nástroje, které vydávají zvuk
- učitelka dětem vysvětluje, že i zima může mít své zvuky, společně s dětmi se snaží přiřadit různé zvuky k nástrojům nebo věcem, které vydávají zvuk

- př. vítr fouká – šustění sáčkem, sněhová vločka- tringl, led praská – drhlo, sníh křupe-činely, mrzne – nádoba s luštěninami a další různé obměny

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj fantazie, estetické citění skrze zvuky

Pomůcky: nástroje

Hrubá motorika

Na svatého Martina, bývá bílá peřina-tanec sněhových vloček dle tempa a dynamiky hudby.

- učitelka za pomoci hry na zvonkohru nebo klavír tvoří melodii pro tanec dětí
- učitelka rozdá dětem papírové vločky (vločky si mohou děti samy předem vystříhnout)
- učitelka hraje na klavír s obměňovaným motivem melodii, využívá dynamiku a tempo melodie, děti dramatizují padající vločky pohybem, poté tančí
- aktivitu lze obměnit s využitím vážné hudby např. Antonio Vivaldi-Zima

Primární cíl: rozvoj hrubé motoriky a pohybových dovedností

Sekundární cíl: sebevyjádření na tempo hudby, rozvoj estetického citění skrze melodii

Pomůcky: klavír, nahrávka hudby, papírové vločky

Zraková percepce

Skládání puzzle obrázku sv. Martina. (viz Příloha č. 5)

- učitelka dětem připraví rozstříhaný obrázek sv. Martina na bílém koni, děti mají za úkol obrázek složit

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: obrázek sv. Martina

Grafomotorika

Grafomotorický list – Svatý Martin. (viz Příloha č. 6)

- učitelka dětem vysvětlí pranostiku-Na svatého Martina kouřívá se z komína.
- učitelka připraví dětem pracovní list pro nácvik smyčky

Primární cíl: rozvoj grafomotoriky

Sekundární cíl: správné držení tužky, pochopení významu pranostiky

Pomůcky: pracovní list, tužka

Jemná motorika

Výroba podkovy z alobalu.

- učitelka dětem ukáže ukázkou hotového výrobku, děti dle předlohy tvoří podkovu
- z kousku alobalu se snaží zmačkáním vytvarovat podkovu, poté pomocí lepidla přilepují různé ozdoby

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: alobal, lepidlo, papírové ozdoby

Rozvoj slovní zásoby

Konstruktivní vyjádření pocitu z legendy o sv. Martinovi

- učitelka společně s dětmi vede rozhovor o legendě svatého Martina
- děti se snaží samy převyprávět příběh, následují kontrolní otázky pro porozumění textu
- Byl sv. Martin dobrým člověkem? Jaký dobrý skutek udělal? Kdo je to žebrák? Zkus být laskavý jako sv. Martin a někoho potěšit. (děti mohou např. pochválit kamaráda a ocenit, v čem je dobrý)

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: posloupnost děje, rozvoj prosociálního chování

Říkadlo k měsíci listopad (viz Seznam říkadel)

5.1.4 Prosinec

Motivace

Cink, cink, co to zvoní? No přeci zvoneček. Brzy přijdou Vánoce! Kamarádka Amálka nám dnes bude povídat o tom nejkrásnějším měsíci v roce a tím je prosinec. V prosinci se totiž v betlémě narodil Ježíšek, a proto také slavíme Vánoce. Vánoce u nás mají bohatou historii. Hned od rána se držel přísný půst, aby lidé viděli zlaté prasátko. Hospodyňky zatopily v kamnech a začaly vařit. Večeře se skládala z 9 chodů (co se za rok urodilo).

K večeři se usedalo s východem první hvězdy. První chod byla oplatka s medem, poté čočková nebo hrachová polévka. Hlavní jídlo byl kroupový nákyp s houbami nazývaný hubník (učitelka ukazuje obrázek). Často se také připravoval kapr na černo. Když nebyly ryby, lidé si je upekli z kynutého těsta (ukázka obrázku). Vařilo se také ovoce s kořením a tomu se říkalo Muzika (ukázka obrázku). Vánoce jsou také spojené s tradicemi, jako je zdobení stromečku, dávání dáreků a pečení cukroví. To všechno nám připomíná, že jsou Vánoce časem radosti, lásky a společného sdílení. (Šotterová, 2009)

Dechové cvičení

Hra ve dvojicích – foukej do vánoční kouličky.

- učitelka připraví stůl a na něho položí kuličku ze zmačkaného kapesníku
- učitelka dětem vysvětlí, že papírová kulička symbolizuje vánoční kouličku, do které budou děti foukat v rámci hry ve dvojicích
- dvojice dětí sedí naproti sobě a mají za úkol odfouknout kuličku ke kamarádovi
- učitelka dbá na správný nádech nosem a výdech pusou

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Pomůcky: papírové kapesníky

Gymnastika mluvidel

Kapřík na nás špulí rty.

- učitelka nejprve předvede pohyb, děti poté opakují
- vyšpulit rty, lehce otvírat a zavírat štěrbinu ze rtů
- aktivitu lze provádět před zrcadlem

Primární cíl: rozvoj motoriky mluvidel

Sluchová percepce

Hra – Pastýři zpívej (obměna hry Ptáčku, jak zpíváš?)

- učitelka si s dětmi sedne do kruhu a řekne jim, ať nekoukají a dají si hlavy na koberec, poté vybere jedno z dětí, tedy pastýře a ten jde na konec třídy
- na povel “pastýři, zazpívej“ dítě zazpívá úryvek z nějaké vánoční koledy a děti v kruhu hádají, o jakého kamaráda jde
- při hře můžeme vybrat i více pastýřů

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Zraková percepce

Kimova hra – vánoční symboly.

- učitelka před děti položí různé symboly patřící k Vánocům (př. oříšek, jablko, skořice, svíčka, šupina)
- děti si symboly prohlédnou a poté je učitelka překryje kusem látky a jeden symbol odebere, děti mají za úkol poznat, jaký symbol po odkrytí látky chybí
- při obměně hry lze odebrat více symbolů

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj postřehu, paměti a soustředění

Pomůcky: vánoční symboly

Hrubá motorika

Hra s padákem – pozor na vánoční kouličky.

- učitelka v kruhu s dětmi chytne padák tak, aby nikde nebyla mezera, postupně se s padákem všichni seznamují (vnímání barev, šustivý materiál)
- učitelka položí doprostřed plastový míček a společně s dětmi vyhodí míček do vzduchu, při pádu dolů nesmí míček spadnout na zem - nesmí se rozbít vánoční koulička
- do hry mohou být přidány další míčky pro těžší úroveň
- při obměně hry děti drží padák a učitelka vybere jméno, ke kterému se musí vánoční koulička dostat, aniž by spadla na zem
- děti společnými silami naklánějí padák tak, aby se vánoční koulička dostala
- k jmenovanému kamarádovi, kamarád poté vybírá dalšího kamaráda a hra se opakuje

Primární cíl: rozvoj hrubé motoriky

Pomůcky: padák, plastové míčky

Jemná motorika

Pracovní činnost – zdobení vánočního perníčku.

- učitelka připraví pracovní plochu a na ni položí doma upečené perníčky
- děti si vybírají perníčky a zdobí je domácí polevou

Recept na hmotu: 1 vaječný bílek, 130 -160 g moučkového cukru, 2 lžičky škrobu a cca 1 lžičku citrónové šťávy.

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: perníčky, poleva

Grafomotorika

Grafomotorický list – kapr. (viz Příloha č. 7)

- učitelka rozdá dětem grafomotorický list a vysvětlí jim, jak pracovat, děti dokreslují šupiny, a poté celého kapra vybarví
- učitelka dětem při práci vysvětluje význam vánočního symbolu kapra

Kapr je důležitou součástí štedrovečerní hostiny. Podle tradice se má při přípravě vánočního kapra schovat několik šupinek, které si pak každý vloží do peněženky. Majitel šupinek si tím zajistí dostatek peněz po celý rok.

Primární cíl: rozvoj grafomotoriky

Sekundární cíl: správný úchop tužky

Pomůcky: tužka, pracovní list

Rozvoj slovní zásoby

Povídáme si o adventu.

- učitelka vede rozhovor s dětmi o období adventu a Vánoc
- Co je to Advent? Co tě napadne, když se řeknou Vánoce. Co by sis přál od Ježíška? Jak se chystáme na Vánoce doma a jak ve škole? Jaké peče tvoje maminka cukroví?
- učitelka dětem vysvětluje tradiční vánoční zvyky (zpěv koled, krájení jablka, házení střevícem, pečení vánočky) Jaké zvyky děláš doma s maminkou a tatínkem?

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

1. Říkadlo k měsíci prosinec (viz Seznam říkadel)

5.1.5 Leden

Motivace

Jedna, dvě, tři, to je přeci Honza, Kuba a Ota nebo ne? (panenka Amálka opraví paní učitelku) Ne, to je Kašpar, Melichar a Baltazar. To jsou přeci tři králové, kteří nesli Ježíškovi dary do Betléma a my si dnes o nich budeme povídat, protože dnes nás čeká měsíc leden.

Příběh o narození Ježíše Krista a třech králích (učitelka čte dětem příběh)

O Vánocích si připomínáme narození Ježíše Krista. Děťátko, které se narodilo v Betlémě před mnoha a mnoha lety. Ve chlévě porodila Marie syna Ježíše. Zabalila jej do plenek a položila do jesliček. Oné noci se pastýřům zjevil anděl Páně a řekl jim, že se v Betlémě narodil Spasitel, Kristus Pán. Pastýři hned běželi k jesličkám a radostnou novinu vyprávěli dál. Lidé přicházeli, aby se poklonili novému králi. Nového krále chtěli navštívit i tři mudrcové z východu. Na nebi se ukázala krásná a jasná hvězda a mudrcové ji následovali až do Jeruzaléma, kde potkali krále Heroda, kterému se narození Ježíška vůbec nelíbilo. Kněží mu prozradili, kde se Ježíš nachází a mudrce tam poslal. Měli se s novinou o narození Ježíše vrátit, aby se i on sám, Herodes, mohl poklonit novému králi. Mudrcové tedy došli do Betléma, Ježíškovi se poklonili a předali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. Ve snu však byli varováni před skutečnými úmysly zlého krále Heroda, který chtěl Ježíška ve skutečnosti zabít, protože se bál o svůj trůn. Moudří mudrcové se vrátili zpět za králem Herodem, ale nic mu neřekli, protože se jim ve snu ukázala pravda o tom, že Herodes chce Ježíška zabít. Josefovi se také zdál sen a v něm mu Bůh pověděl, aby vzal svého synka a Marii do Egypta a tam zůstali, dokud Herodes nepřestane Ježíška hledat. Josef byl velmi moudrý, a proto tak učinil a všichni se vydali do Egypta, kde také zůstali. (Pastyříková, 2018)

Dechové cvičení

Klaníme se králi.

- učitelka nejprve předvede pohyb, děti poté opakují
- zvedáme natažené ruce nahoru a dýcháme nosem, poté zadržení dechu a následné pomalé pokládání rukou dolů s výdechem z úst – „klaníme se králi“

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Gymnastika mluvidel

Máme radost z narození Ježíška – úsměv.

- roztahujeme koutky zavřených i pootevřených úst

Primární cíl: *Primární cíl: rozvoj motoriky mluvidel*

Sluchová percepce

Sluchová hra-Králi, kde jsi?

- učitelka posadí děti ke stolečku a vybere jedno z dětí, které půjde za roh a bude hádat
- jedno z dětí dostane do rukou zvoneček (ruce jsou schované pod stolem), vybrané dítě se vrátí a ptá se: „Králi, kde jsi?“, dítě se zvonečkem pod stolem zazvoní a hádající dítě určuje dle sluchu, odkud zvuk slyší

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Pomůcky: zvoneček

Zraková percepce

Skládání půlených obrázků. (viz Příloha č. 8)

- učitelka připraví dětem půlené obrázky králů a komety, děti správně přiřazují půlené obrázky k sobě

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: zalaminované půlené obrázky králů a komety

Hrubá motorika

Postřehová hra-Na spícího krále.

- děti sedí v kruhu a jedno zvolené dítě sedí na trůnu (židlička) a drží kadidlo (jakýkoliv předmět př. peška)
- král usíná (dítě zavře oči) a učitelka pohladí jedno z dětí, to je signál pro zvolené dítě, a to se v tichosti plíží ke králi a snaží se králi vzít zvolený předmět
- následuje honička v kruhu kolem dětí, dítě (zloděj) si rychle utíká sednout na trůn, poté se hra opakuje s jinými dětmi

Primární cíl: rozvoj pohybových dovedností a hrubé motoriky

Sekundární cíl: rozvoj postřehu a rychlosti

Pomůcky: pešek

Jemná motorika

Modelace písmen králů.

- učitelka připraví dětem ke stolečkům modelínu a obrázky s písmeny K+M+B
- děti se snaží dle předlohy vymodelovat z modelíny daná písmena

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Sekundární cíl: seznámení se s písmeny

Pomůcky: modelína, obrázky s písmeny

Grafomotorika

Grafomotorický list - nakresli královu korunu. (viz Příloha č. 9)

- učitelka připraví dětem pracovní list, kde mají za úkol dokreslit korunu králi

Primární cíl: rozvoj grafomotoriky

Sekundární cíl: správný úchop tužky

Pomůcky: pracovní list, tužka

Rozvoj slovní zásoby (viz Příloha č. 10)

Nácvik písně My tři králové.

- učitelka dětem prvotně píseň zahraje a zazpívá, poté nastane rozhovor s dětmi o textu písně (O kom se v písni zpívá? Co znamená slovo „vinšovat“?)
- učitelka nejprve učí píseň po částech, děti opakují, poté následuje zpěv celé písně
- aktivitu lze doplnit o hru na tělo, ozvučná dřívka nebo dramatizaci
- učitelka se dětmi před zpěvem rozezpívá, dbáme na správný pěvecký postoj
- a hospodaření s dechem

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: rozvoj paměti, sluchová percepce

Pomůcky: klavír, píseň

Říkadlo k měsíci leden (viz Seznam říkadel)

5.1.6 Únor

Motivace

Rád přicházím jen jednou v roce, není to však na Vánoce. S maskami v průvodu jdeme, zábava a tanec se nikdy neztratí v řadě. Představuji radost a půst, já jsem přece? MASOPUST! Ano, je to tak milé děti, dnes si budeme s Amálkou povídat o Masopustu, který slavíme v únoru.

Masopust (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Děti, svátek Masopust se skládá ze dvou slov, a to maso a půst. Maso půst tedy znamená, že se zřekneme masa. Na Masopust je nejčastěji podávaly pokrmy například vepřová pečeně s knedlíky a zelím. (učitelka ukazuje v kruhu obrázek pokrmu) Lidé jedli také spoustu dalších pokrmů a vytvářeli si tak zásoby na 40denní půst až do Velikonoc. Ten nejoblíbenější večer připadal na masopustní neděli, té se jinak říkalo „taneční“, protože lidé se veselili a tancovali celý večer. Vyvrcholením masopustu je „tučné úterý“, to je zakončení Masopustu. V tento den lidé obcházeli domy v maskách. (Trnková,2016)

- pro lepší představu a povědomí o Masopustu, může být motivace doplněna o pohádku (*dostupné na youtube.com - Chaloupka na vršku - Jak to bylo o Masopustu*)

Masopustní masky (učitelka doprovází příběh o ukázkou masek)

O Masopustním průvodu se lidé převlékali za různé masky a společně obcházeli vesnice. U každého domu čekaly hospodyňky s napečenými dezerty nebo s chleby namazanými domácí paštikou. Také pivo a slivovice byli samozřejmostí. Lidé nechodívali jen tak obyčejně. K průvodu jim hráli muzikanti a každý, kdo se zúčastnil průvodu musel mít nějakou masku. Masek bylo spousta, například medvěd, bába s mší, kat, kobyly nebo kašpar. Průvod byl vždy slavnostně zahájen u pana starosty, a když masky slíbily, že nenadělají žádnou škodu, tak mohou začít s obchůzkou vsi. Průvod se zakončoval v místní hospodě a tam se jedlo a pilo až do večera. O půl noci zatroubil ponocný na roh a oznámil tak příchod prvního postního dne – Popeleční středy.(Trnková,2016)

Dechové cvičení

Nafukujeme balonky pro šaška.

- učitelka dětem předvede správný pohyb, děti poté opakují

- souvislý nádech nosem – pauza – výdech ústy
- aktivitu lze obměnit – silný nádech x slabý výdech, silný nádech x silný výdech

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Sekundární cíl: usměrnění výdechového proudu

Gymnastika mluvidel

Veselý a rozzlobený šašek.

- učitelka dětem předvede správný pohyb, děti poté opakuji
- střídání úsměvu a mračení

Primární cíl: rozvoj motoriky mluvidel

Sluchová percepce

Tichá masopustní pošta.

- učitelka nejprve šeptá názvy masek v masopustním průvodu, děti poslouchají a následně nahlas opakuji (bába s nůši, smrtka, kobyła, medvěd, kominík a další možné variace)
- následuje hra Tichá pošta – učitelka sedí s dětmi v kruhu a jednomu z dětí pošeptá do ucha zvolenou masku, děti poslouchají a v kruhu si potichu slovo postupně říkají, poslední z dětí vysloví slovo nahlas

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj motoriky mluvidel

Zraková percepce

Tréning předpon PŘED, ZA, PO (prostorová orientace) (viz Příloha č. 11)

(Pinterest-online)

- učitelka ukazuje dětem didaktický list a klade jim otázky
- Kdo je PŘED bábou, ZA kým stojí smrtka, kdo je POD koněm a další
- obměna, učitelka ukáže pouze na obrázek a dítě jej popisuje dle vlastních slov s užitím předpon
- obměna, učitelka se dětí ptá na děj obrázku, děti popisují, CO KDO DĚLÁ (př. voják troubí, medvěd mává, chlapec jede na koni a další možné obměny)

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj slovní zásoby

Pomůcky: pracovní list

Hrubá motorika

Pohybová hra Maso-pust.

- učitelka vysvětlí pravidla: děti na slovo “maso“ běhají po třídě, na slovo “pust“ musí udělat štronzo

Primární cíl: rozvoj pohybových dovedností a hrubé motoriky

Sekundární cíl: rozvoj postřehu a rychlosti

Jemná motorika

Výroba masopustních klobás.

- učitelka ukáže dětem postup, jak mají pracovat-silonky děti naplní vatou nebo zmačkanými novinami
- po naplnění se děti snaží uvázat na silonkách smyčku tak, aby ze silonky vytvořily klobásu (klobásy jsou různě veliké, tlusté a dlouhé)

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: silonky, provázky, vata nebo noviny

Grafomotorika

Grafomotorický list – nakresli šaškovi vlasy. (viz Příloha č. 12)

- učitelka připraví dětem pracovní list, kde mají za úkol dokreslit šaškovi vlasy

Primární cíl: rozvoj grafomotoriky

Sekundární cíl: správný úchop tužky

Pomůcky: pracovní list, tužka

Rozvoj slovní zásoby

Všechny masky Masopustu.

- učitelka nejprve vede s dětmi rozhovor na téma Masopust – jaké masky můžeme potkat na masopustu? Co se děje v den Masopustu?
- učitelka s dětmi sedí v kruhu a začne vyprávění příběhu o tom, jaká může být v masopustním průvodu maska, další z dětí zopakuje již řečenou masku a vymyslí si další masku a opět pokračuje další z dětí
- př. v masopustním průvodu může být medvěd, v masopustním průvodu může být medvěd a šašek, v masopustním průvodu může být medvěd, šašek a bába s nůši a další možné variace

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: upevnění znalostí o masopustu, rozvoj fantazie, paměti a sluchové percepcce

Říkadlo k měsíci únor (viz Seznam říkadel)

5.1.7 Březen

Motivace

Zimo, zimo, táhni pryč, jaro už má k louce klič! (Kamarádka Amálka vyzve děti, aby se podívaly z okna.) Děti, vidíte to? Sníh nám roztál a na louce začínají růst první květiny. Přichází k nám totiž jaro. Nejprve se ale musíme řádně rozloučit se zimou. S takovou zimou je spojována její vládkyně Morana, se kterou se loučíme v měsíci březen. Tak pojďme to jaro všichni společně pozdravit!

Příběh o Moraně (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Vynášení Morany je prastarý zvyk, který se dle historie slaví na Smrtnou neděli, tedy dva týdny před Velikonocemi. V tento den si děti vyráběly figuríny, kterým se říkalo Morena, Mořena nebo Smrtka. Moranu si děti tvořily nejčastěji ze slámy a starých látek. Děvčata poté vzala Moranu na procházku vesnici a společně s nimi ještě chodili i chlapci. Všichni společně zpívali a dováděli. Děti Moranu donesly až k potoku, kde ji zapálily a hodily do vody. Poté musely rychle utéct, aby je Morana ještě nechytila za to, co jí provedly. Dříve se totiž věřilo, že Morana je vlastně zima a s jejím odchodem z vesnice zmizí ošklivé počasí a zima. Po cestě domů, aby nešly s dětmi s prázdnou, nasbíraly líto nebo letečko. Líto je zelený vršek stromečku nebo jílové větvičky, které následně děti zdobily barevnými stuhami a vyfoukanými vajíčky. S lítem poté dívky obešly vesnici, věřily totiž v to, že roznáší jaro a s ním i nový život do všech domů. (Pitrová, 2016)

- pro lepší představu a povědomí o Moraně může být motivace doplněna o pohádku (dostupné na [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=Chaloupka na vršku - Jak se Andulka bála Smrtky) - Chaloupka na vršku - Jak se Andulka bála Smrtky)

Dechové cvičení

Morana, vládkyně zimy – foukání.

- učitelka dětem předvede správný pohyb, děti poté opakují

- děti již z vyprávění vědí, že se Morana zapalovala, proto učitelka dětem rozdá svíčky (plastové nebo voskové, svíčky nezapalujeme)
- foukáme na svíčku, aby oheň plápolal, tak jako oheň u zapalování Morany
- souvislý nádech nosem a výdech pusou (silný nádech x slabý výdech, silný nádech x silný výdech)

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Sekundární cíl: usměrnění výdechového proudu

Pomůcky: svíčky

Gymnastika mluvidel

Probouzení jarní louky.

- učitelka dětem předvede správný pohyb, děti poté opakují
- tvar rtů do kroužku, lehce rty přibližovat a oddalovat – fouká vítr „fiju, fiju, fíí“, voláme na sluníčko „Halo“
- včela-dát zuby k sobě, ústa otevřená, nádech nosem s artikulací „bzzz“
- moucha-dát zuby k sobě, ústa otevřená, nádech nosem s artikulací „zzz“
- cvrček- dát zuby k sobě, usmát se a šeptem a lehce vyslovovat „ttt“ (ozve se ccc)- špička jazyka je za dolními řezáky

Primární cíl: rozvoj motoriky mluvidel

Sluchová percepce

Poslech jarní louky a rozeznání zvuků.

- s odchodem zimy přichází jaro, děti se položí na záda a učitelka jim pustí libovolnou audionahrávku z youtube.com se zvuky jarní louky
- děti se soustředí na slyšené zvuky a snaží se je pojmenovat
- učitelka se dětí vyptává (Jaké slyšíš zvuky? Slyšíš zpěv ptáčků? Slyšíš bzučet včeličku? Jaká další zvířátka slyšíš?)
- jako doplnění aktivity lze zvuky s dětmi poté replikovat (sova – „hu, hu“, včela – „bzz“)

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj motoriky mluvidel

Pomůcky: nahrávka zvuků

Zraková percepce

Poznej tvar a vybarvi správně Moranu. (viz Příloha č. 13)

- učitelka připraví dětem pracovní list, děti mají za úkol rozeznat tvary, barvy a následně správně vybarvit obrázek

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky, správný úchop pastelky

Pomůcky: pracovní list, barvy

Hrubá motorika

Básnička s pohybem – Probouzíme jaro Sedmikráskou.

- učitelka nejprve básničku předvede společně s pohybem, poté se ji děti po částech učí
- publikace: Pojd'te si hrát s námi (Fischer, 2007)

Když sluníčko zapadá,

sedmikráška chřadne, – *(Ze stoje se vzpažením do velkého předklonu)*

ke spánku se ukládá

do postýlky chladné. – *(Dřep, klek na kolena a hlavu složíme na kolena)*

Když sluníčko vyskočí,

sedmikráška vstává, – *(Pomalou napneme nohy a hlavu necháme na kolenou – jsme v předklonu)*

načeše si obočí,

na motýly mává. – *(Narovnáme se do výpomu a zamáváme rukama)*

Primární cíl: rozvoj pohybových dovedností z oblasti hrubé motoriky

Jemná motorika

Hrajeme si s pískovničkou – kreslení prstem do písku.

- učitelka připraví dětem pískovničku nebo nádobu s pískem, děti poté kreslí dle své fantazie
- děti mohou prstem kreslit směr větru (spirála), oheň (trojúhelník) a další různé obměny

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Sekundární cíl: rozvoj fantazie, rozvoj hmatové percepce

Pomůcky: pískovnička nebo nádoba s pískem

Grafomotorika

Grafomotorický list-dokresli obrázek a Moranu. (viz Příloha č. 14)

- učitelka rozdá dětem grafomotorické listy a děti je mají za úkol správně dokreslit
- děti si mohou obrázek vybarvit

Primární cíl: správný úchop tužky a rozvoj grafomotoriky

Pomůcky: grafomotorický list, tužka a pastelky

Rozvoj slovní zásoby

Nácvik jednotného a množného čísla.

- učitelka říká symboly jara v jednotném čísle, děti je mají za úkol převést do čísla množného a naopak
- např. jedna Morana – dvě Morany, jedna kytička – dvě kytičky – čtyři kytičky, čtyři líta- jedno líto, jedna včela – tři včely a další různé obměny

Primární cíl: rozvoj tvorby jednotného a množného čísla, správné skloňování slov

Sekundární cíl: rozvoj předmatematických dovedností

Říkadlo k měsíci březen (viz Seznam říkadel)

5.1.8 Duben

Motivace

Hody, hody, doprovody, dejte vejce malovaný! (ukázka pomlázky) Co je to děti? Správně, to je pomlázka. Jak vypadá správný koledník? Ten má přeci v ruce pomlázku a košík plný malovaných vajíček. Kamarádka Amálka nám dnes taková malovaná vajíčka přinesla ukázat. Ještě, než ale začneme koledovat, musíme se něco dozvědět o měsíci duben, protože v dubnu slavíme Velikonoce.

Velikonoce (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Svátek Velikonoce určitě všichni známe, jedná se o jeden z nejstarších svátků. Velikonoce slavíme 22. nebo až 25. března. Název Velikonoce vznikl ze slov velká a noc. Nejnámější je však pro nás Velikonoční pondělí. V tento den mají chlapci pré a mohou nás děvčata vyšlehat pomlázkou. O Velikonočním pondělí chodívali chlapci po vsi koledovat děvčata. Za krátkou říkanku a vyšlehání, aby děvčata byla zdravá, dostali chlapci odměnu v podobě dobrého pohoštění a vajíčka. Tomu vajíčku se jinak říká kraslice. Na svátečním stole nikdy nesměl chybět sladký mazanec z kynutého těsta nebo beránek. Před mnoha lety se také podávala sladká krupičná kaše se strouhaným perníkem a k hlavnímu chodu se podávala kopřivová nádivka, to je směs z vajíček, housek a kopřiv. (Šotterová, 2009)

- pro lepší představu a povědomí o Velikonocích, může být motivace doplněna o pohádku (dostupné na [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=Chaloupka na vršku) - Chaloupka na vršku - Jak se pomlázky ztratily)

Dechové cvičení

Voláme na kuřátko.

- učitelka nejprve předvede, děti poté opakují
- uvolněná ústa, poté našpulit rty, nádech nosem s artikulací „píp píp píp“ – „voláme na kuřátko“.
- Při aktivitě lze měnit intonaci hlasu

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Gymnastika mluvidel

Od vajíčka ke slepičce.

- učitelka nejprve předvede pohyb, děti poté opakují

- vajíčka se kutálí dokola-olizování úst – horní a spodní rty
- vajíčka se kutálí ze strany na stranu-pohyb jazykem uvnitř úst vlevo a vpravo (boule do tváří)
- vajíčko narazilo a rozbilo se – artikulace „bum,bum,bum“
- skořápka začala křupat - artikulace „křup,křup“
- slepička uslyšela křupání – artikulace „ko,ko,ko“
- slepička volá na svá vajíčka – artikulace „,ko,ko,ke,ke,ki,ki“
- kuřátka vyrostla a zobají – artikulace „,zoby,zoby,zob“

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka, hospodaření s dechem

Sluchová percepce

Slepička hledá kuřátko.

- učitelka vysvětlí dětem pravidla
- jedno z dětí je slepička a má šátkem zavázané oči, druhé dítě je zvoleno jako kuřátko a v prostoru třídy pípá
- slepička se snaží kuřátko najít podle směru pípání
- ostatní děti mohou vydávat zvuky jiných zvířat např. pes-štěkání proto, aby hledající dítě do ostatních nenarazilo

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj hrubé motoriky

Pomůcky: šátek

Zraková percepce

Rozkutálená vajíčka-půlené obrázky. (viz Příloha č. 15)

- učitelka připraví dětem půlené obrázky vajíček, děti mají za úkol obrázky správně přiřadit k sobě

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: zalaminované obrázky půlených vajíček

Hrubá motorika

Velikonoční vajíčkové závody.

- učitelka připraví dětem pomocí pásky nebo lana dráhu (klikatá čára, spirála, rovná čára)
- děti závodí v přenášení vajíčka na lžici

- dráha může být zjednodušena na obcházení předmětu a cesty zpět

Primární cíl: rozvoj hrubé motoriky a pohybových dovedností

Sekundární cíl: rozvoj koncentrace

Pomůcky: lano, páska, lžice, plastový míček

Jemná motorika

Modelace velikonočních vajíček.

- učitelka připraví dětem pracovní plochu a šablony papírových vajec
- děti mají za úkol pomocí modelíny vajíčka ozdobit

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Sekundární cíl: rozvoj fantazie

Pomůcky: šablony papírových vajec, modelína

Grafomotorika

Grafomotorický list – dokresli beránkovi vlnu. (viz Příloha č. 16)

- učitelka rozdá dětem grafomotorické listy, děti mají poté za úkol správně znázornit vlnu-spirála

Primární cíl: správný úchop tužky, rozvoj grafomotoriky

Pomůcky: grafomotorický list, tužka, pastelky

Rozvoj slovní zásoby

Rozhovor o zvířatech a jejich mláďatech.

- učitelka dětem vysvětlí, že k jaru a Velikonocům patří mláďata, poté o nich následuje rozhovor
- aktivita může být doplněna o obrázky a správné přiřazování
- ovečce se narodí – jehňátko, koza má kůzlátka, slepičce se vyklube kuřátko a další různé obměny

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: rozvoj poznatků o zvířatech a jejich mláďatech, v případě využití demonstračních obrázků i rozvoj zrakové percepce

Říkadlo k měsíci duben (viz Seznam říkadel)

5.1.9 Květen

Motivace

Kamarádi, víte, k jakému měsíci patří čištění studánek nebo jízda králů? Je to měsíc plný lásky, rozkvetlých stromů a svátek mají i naše maminky. Ano, je to měsíc květen. To, že mají naše maminky na den matek svátek už víme, ale znáte svátek Letnice? Pojďme si o něm něco společně říct.

Letnice (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Kamarádi, letnice jsou svátky vítání nového léta. V tomto období bývalo zvykem, že chlapci polévali děvčata vodou, aby nebyla lenivá. Také se podobně jako na prvního května stavěla májka, to je vysoká břiza, kterou měli chlapci za úkol hlídat, protože kamarádi z jiných vesnic se ji snažili ukrást a vyhrát tak soutěž o nejkrásnější májku. Hospodyňky se snažily o pečlivý úklid jejich domů, za okna se zastrkovaly zelené větvičky. Večer chlapci vycházeli na náves, to je takové malé náměstí uprostřed vesnice a práskali biči, aby zahnali čarodějnice. Děvčata mezi sebou vybírala letnicovou královnu, kterou poté ozdobily květy a ta kráčela bosa v průvodu po vesnici. Zpívali se veselé písně a pro zvolenou královnu se hledal král, poté se jim domlouvala svatba. Průvod se vždy zastavil u každého z domů a tam průvod zahrál scénku nebo zazpíval. A co taková jízda králů? O té se rozhodovalo už několik dní předem. Výběr krále musel být pečlivý, protože to musel být syn bohatého a váženého tatínka z vesnice. Rodina zvoleného krále totiž musela chystat pohoštění pro celou vesnici. Král byl většinou celý v bílém a na hlavě měl korunu. Král musel vždy mlčet, proto se mu do pusy dávala růže. Král je na koni ozdobeném mašličkami a květinami a vedle něho šli jeho kamarádi. Nesmíme také zapomenout na děvčata, která v období letnic čistila studánky. Na okraj studánky pokládaly věneček z brusinek a do vody házely drobečky ze svátečního pečiva. Očištěnou vodu poté děvčata nabírala do malovaných džbánů a rozlévala je kolem studánky. (Šottnerová, 2009)

Dechové cvičení

Měsíc květen krásně voní.

- učitelka rozdává dětem malé obrázky květin, které může předem mírně navonět vůní
- učitelka nejprve dětem předvede správný nádech nosem – přivoníme si ke kytičce a správný výdech ústy

- střídání slabého a silného nádechu a výdechového proudu, snažíme se kytičku sfouknout z dlaně

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Pomůcky: obrázky květin, vůně

Gymnastika mluvidel

Myslíme na naše maminky.

- učitelka předvede dětem správný pohyb – nádech nosem, sešpulení rtů k sobě
- a posíláme pusinku

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka, hospodaření s dechem

Sluchová percepce

Rozklad slov na slabiky a určování počtu slabik ve slově.

- učitelka dětem předřikává různá slova týkající se svátku Letnic, děti vytleskávají a určují počet slabik a počítají, kolikrát tleskly
- například: let-ni-ce, stu-dán-ka, král a další různé obměny

Primární cíl: rozvoj sluchové percepce

Sekundární cíl: rozvoj předmatematických představ

Zraková percepce

Skládání puzzle obrázku krále. (viz Příloha č. 17)

- učitelka dětem připraví rozstříhaný obrázek krále ze svátku Letnic, děti mají za úkol obrázek složit
- děti mají za úkol po složení obrázku vést rozhovor a popisovat co vidí
- učitelka se ptá na doplňující otázky – Co má král na sobě? Proč má král v ústech růži?

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj jemné motoriky, rozvoj slovní zásoby a upevňování poznatků o svátku Letnic

Pomůcky: fotografie

Hrubá motorika

Společná jízda králů.

- učitelka připraví dětem překážkovou dráhu (lavička, kameny, lano, obruče atd.)
- děti si určí krále, který povede jejich družinu, děti se drží v zástupu svého kamaráda a společně prochází překážkovou dráhou
- aktivitu lze obměnit s pomocí koně na tyči a každé dítě může dráhu procházet samo

Primární cíl: rozvoj pohybových dovedností z oblasti hrubé motoriky

Pomůcky: náčiní pro překážkovou dráhu, kůň na tyči

Jemná motorika

Skupinová práce-stavíme Májku.

- učitelka rozdělí děti do menších skupin, každá skupina dostane dřevěné kostky
- děti mají za úkol ve skupinách postavit, co největší Májku pomocí pokládání kostek na sebe

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: kostky

Grafomotorika

Grafomotorický list – jak teče voda ve studánce. (viz Příloha č. 18)

- učitelka rozdá dětem grafomotorické listy a děti mají za úkol správně znázornit tekoucí vodu (vlnky)

Primární cíl: správný úchop tužky a rozvoj grafomotoriky

Pomůcky: grafomotorický list a tužka

Rozvoj slovní zásoby

Rozhovor o zvířatech žijících u studánky a oprava nepravdivých tvrzení.

- učitelka dětem připomene úvodní motivaci o čištění studánky, u vody žije také spousta zvířat
- následuje rozhovor o zvířatech žijících u vody (žába, ryba, vážka, čáp, kachna) Jak vypadají? Má křídla? Dýchá pod vodu? A další různé obměny
- příklady vět s chybou: Žába má křídla a létá. Kachna štěká. Ryba neplave, protože má nohy. Vážka mňouká. Čáp má rohy.

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Sekundární cíl: rozvoj sluchové percepce a logického uvažování

Říkadlo k měsíci květen (viz Seznam říkadel)

5.1.10 Červen

Motivace

Čáry, máry, pod kočáry, fuk! Dnes máme kamarádi náš poslední společný den a tento den nebude jen tak ledajaký, budeš totiž plný kouzel a čarování. Ona totiž kouzla patřila ke Svatojánské noci a když mi ji slavíme? Tuto tajuplnou noc slavíme v měsíci červen. Dnes se také musíme rozloučit s naší kamarádkou Amálkou, která nás všemi měsíci provázela a teď půjde zase navštívit jiné kamarády v ostatních školkách, aby je naučila to, co nás. Tak ahoj Amálko!

Svatojánská noc (děti sedí v kruhu a poslouchají vyprávění paní učitelky)

Kamarádi, Svatojánská noc patří mezi nejtajemnější noc v celém roce, protože je plná kouzel. Večer tohoto dne se zapalovaly ohně, podobně jako o čarodějnicích. Chlapci a děvčata přes ně přeskakovali, aby byli zdraví. Také se kroužilo zapálenými košťaty kolem ohně, aby se zahnały zlé čarodějnice. Lidé také věřili, že se v tuto noc probouzely bludičky, to takové tajemné světýlko, a právě tyto bludičky hlídaly poklad. Bludiček se nemusel bát ten, kdo měl dobré srdce, naopak, bludičky mu právě v tento den měly za úkol ukázat, kde se poklad ukrývá. Ten, kdo hledal poklad, musel nejdříve najít kapradí (ukázka obrázku), které rozkvétalo pouze v noci a jeho zlatý květ chytit do bílých šatů, když opadával. Kapradí mělo kouzelnou moc a věřilo se, že ten, kdo ho našel, uměl být poté neviditelný a uměl rozumět tomu, co si povídají zvířata a stromy. Poklad býval ukryt ve skále, která se díky kouzelné moci kapradí otevřela a hledač si ho mohl odnést domů, ale pozor, každý hledač si mohl vzít jen tolik, kolik unesl, aby zbylo také na ostatní v příštích letech. (Šotterová,2008) Lidé také věřili v čarovnou moc rostlin, a proto je v noci sbírali, poté z nich vařili čaje nebo dělali mastičky. Otrhávala se například bříza nebo lípa. (Pitrová,2016)

Dechové cvičení

Čarodějnice, odlet' pryč.

- učitelka nejprve předvede pohyb, děti poté opakují
- stoj rozkročný, s nádechem vzpažíme a s výdechem jdeme do předklonu a vydechneme na HUŠ – několikrát opakujeme

Primární cíl: nácvik správného nádechu a výdechu

Gymnastika mluvidel

Co vlastně jí čarodějnice.

- učitelka se ptá dětí, co například chutná čarodějnici, kterou se lidé snažili o Svatojánské noci zahnat (například chléb s brčálovou marmeládou)
- kroužení jazykem kolem horního a dolního rtu– olizujeme se po dobré marmeládě
- učitelka nejprve předvede pohyb, děti poté opakují
- aktivitu lze provádět i před zrcadlem

Primární cíl: rozvoj motoriky jazyka

Sluchová percepce

Jaký nástroj právě hraje.

- učitelka dětem vysvětlí, že o Svatojánské noci se k tanci u ohně zapojovala i hudba, hrály různé hudební nástroje a lidé zpívali nebo poslouchali
- učitelka požádá děti, aby si k ní sedly zády a neviděly na ni, poté hraje na Orffovy nástroje a děti hádají, o jaký nástroj se jedná
- aktivita může být obměněna tak, že bude vybráno jedno z dětí a ostatní budou hádat

Primární cíl: rozvoj sluchového vnímání

Sekundární cíl: dokázat rozlišit hudební nástroje

Pomůcky: Orffovy nástroje

Zraková percepce

Najdi rozdíly- čarodějnice. (viz Příloha č. 19)

- učitelka dětem připraví list, na kterém budou mít děti za úkol najít pět rozdílů

Primární cíl: rozvoj zrakové percepce

Sekundární cíl: rozvoj předmatematických představ

Pomůcky: pracovní list, tužka

Hrubá motorika

Zaháníme čarodějnice- tanec s prádelní gumou.

- učitelka za pomoci hry na klavír tvoří melodii pro tanec dětí
- učitelka hraje na klavír s obměňovaným motivem melodie, využívá dynamiku
- a tempo melodie (lze využít i různé druhy písni, dle výběru učitelky)

- učitelka dodá dětem dlouhou prádelní gumu, děti dramatizují pohyb tancem, různé poskoky, otočky, pohyby rukama, zaplétání se do sebe, natahování gumy a další různé obměny
- aktivitu lze obměnit s využitím vážné hudby např. Tchaikovsky "Baba-Yaga"

Primární cíl: rozvoj hrubé motoriky a pohybových dovedností

Sekundární cíl: sebevyjádření na tempo hudby, rozvoj estetického citění skrze melodii

Pomůcky: klavír, nahrávka hudby, prádelní guma

Jemná motorika

Vaříme kouzelný lektvar.

- učitelka dětem připraví hrnec, do kterého budou děti přidávat přísady do magického lektvaru
- učitelka nalije ovocný sirup do hrnce a zalije ho vodou
- učitelka připraví různé přísady do lektvaru (kyselé žížalky, hadí, šumivý prášek, lentilky, a další gumové cukroví, které se hodí do lektvaru
- děti zábavně pojmenovávají přísady a postupně přidávají přísady do hrnce, děti se postupně střídají u míchání, a nakonec všichni společně vymyslí název jejich magického lektvaru, poté ho mohou ochutnat

Primární cíl: rozvoj jemné motoriky

Sekundární cíl: rozvoj slovní zásoby a fantazie

Pomůcky: hrnec, voda, sirup, sladké přísady, vařečka, kelímky na pití

Grafomotorika

Pozor, čarodějnice už letí. (viz Příloha č. 20)

- učitelka rozdá dětem grafomotorické listy a děti mají za úkol správně znázornit let čarodějnice

Primární cíl: správný úchop tužky a rozvoj grafomotoriky

Pomůcky: grafomotorický list a tužka

Rozvoj slovní zásoby

Hrajeme si se slabikou.

- o Svatojánské noci nás chtějí čarodějnice vystrašit a dělají na nás BUBUBU, děti si z čarodějnice udělají legraci a vymyslí slova začínající na slabiku BU nebo jen na písmenko B

- děti se střídají nebo se mohou rozdělit do skupin a soutěžit, kdo vymyslí více slov (například: bublinka, budka, brána, bába, bube)
- aktivita může být doplněna o popis vlastností a vzhledu čarodějnice nebo vymýšlení jména pro čarodějnici (například: Bumbula, Lára-fára, Baba Jaga)

Primární cíl: rozvoj slovní zásoby

Říkadlo k měsíci červen (viz Seznam říkadel)

5.2 Rozhovory s pedagogy mateřských škol

Rozhovory se uskutečnily se třemi pedagogy mateřských škol v Královéhradeckém kraji, přičemž každý rozhovor obsahoval celkem pět otázek, na které paní učitelky odpovídaly zhruba 10 minut.

Rozhovor s paní učitelkou Lenkou

1) *Jak hodnotíte přehlednost a srozumitelnost metodických listů?*

Materiálů je dostatek, zařadila bych více obrázků, nicméně pro potřeby bakalářské práce byly více než dostačující, srozumitelné a podrobné. Takhle podrobné návody běžně ani nedostáváme.

2) *Byly aktivity v metodických listech vhodně zvolené pro děti s NKS? Pokud, co byste udělala jinak?*

Materiály byly vhodně zvolené, jednoznačně bylo patrné, že to nepřipravoval jen někdo od stolu, ale nadšená paní učitelka, co s dětmi opravdu už nějaký rok pracuje. Kladně hodnotím i přiložené pracovní listy.

3) *Vyskytly se při práci s metodickými listy nějaké potíže? Pokud ano, jaké?*

Tak třeba přebírání zrněk bylo pro některé živější děti takové hodně rušivé, zrní bylo všude, ale na to jsem za ta léta zvyklá, asi by mě překvapil spíš opak. Rozhodně je to ale bavilo!

4) *Byly vám metodické listy přínosem? Pokud ano, prosím specifikujte. Pokud ne, z jakého důvodu?*

Rozhodně ano! Je to oživující, dá se to použít i při běžné práci s dětmi, dostala jsem díky tomu i nějaké své nápady, určitě využiji i při individuálních hodinách. Dokonce jsem některé svátky neznala a ve školce je neslavíme. Například Dožínky, čištění studánek a jízda králů.

5) *Máte k aktivitám jakékoliv další připomínky či návrhy?*

Příště na to chci určitě víc času, víc si to užijí i děti a myslím, že celkový efekt na komunikaci i bude lepší.

Rozhovor s paní učitelkou Renatou

1) Jak hodnotíte přehlednost a srozumitelnost metodických listů?

Za mě velmi dobré, mám ráda podrobné popisy. Sice mám spoustu praxe, ale když mám zkoušet něco nového, tak radši hezky všechno od A do Z než to improvizací zkazit.

2) Byly aktivity v metodických listech vhodně zvolené pro děti s NKS? Pokud, co byste udělala jinak?

Určitě a velmi oceňuji, že se myslelo na všechny aspekty, tedy nejen na gymnastiku mluvidel, k čemuž míváme materiálů dostatek, ale i sluchovou a zrakovou percepci a rozvoj hrubé a jemné motoriky. To je za mě na těch materiálech nejvíc unikátní, že je to opravdu hodně komplexní. A navíc ještě propojené s tematikou lidových tradic a historie, to je opravdu moc hezký nápad, a ještě lepší provedení!

3) Vyskytly se při práci s metodickými listy nějaké potíže? Pokud ano, jaké?

Při práci s metodickými listy se nevyskytly žádné problémy, až na pískovnici, kterou v naší školce nemáme. Autorka ale doplnila zadání o variantu s plechem, a to jsme také využila. Děti oslnilo třeba hnětení těsta, kdy si masírovaly záda.

4) Byly vám metodické listy přínosem? Pokud ano, prosím specifikujte. Pokud ne, z jakého důvodu?

A jakým! Vždyť teď nemusím pomalu do konce roku nic připravovat na kroužek „veselý jazýček“, všechno jsem to dostala na podnose. Mám z toho radost a vážím si té pomoci!

5) Máte k aktivitám jakékoliv další připomínky či návrhy?

Asi ani ne, jsem nadšená, jsem ráda, že jste mě oslovila a ty materiály poskytla, protože mohu bez nadsázky říci, že je budu používat i v dalších letech.

Rozhovor s paní učitelkou Petrou:

1) Jak hodnotíte přehlednost a srozumitelnost metodických listů?

Zdá se mi zdařilá, jsou tam dobré nápady a našla jsem se tam hlavně v aktivitách na podporu sluchové percepce, dechových cvičení a třeba tanci sněhových vloček na sv. Martina. Vedu totiž hudebně-pohybový kroužek a takovéto aktivity mám obzvlášť ráda.

2) Byly aktivity v metodických listech vhodně zvolené pro děti s NKS? Pokud, co byste udělala jinak?

Z mého pohledu ano, nebyly nijak náročné, skutečně spíše podporující, líbivé, děti to bavilo. Kladně hodnotím přehlednost a srozumitelnost. Já bych tam dala víc hudby na úkor historických okének, ale ten nápad tohle téma využít je super a dost věcí se určitě dá využít i při práci se staršími dětmi, protože to bylo univerzální. Umím si materiály představit i pro práci, jako asistentka na ZŠ.

3) Vyskytly se při práci s metodickými listy nějaké potíže? Pokud ano, jaké?

Nestihla jsem všechno, ale není všem dnům konec, ještě něco použiji.

4) Byly vám metodické listy přínosem? Pokud ano, prosím specifikujte. Pokud ne, z jakého důvodu?

Ty listy mi přijdou natolik dobré, že strkají do kapsy jiné materiály, co jsem používala, takže svými nápady rozhodně přínosné jsou, i tou univerzálností a do značné míry i využitelností pro individuální práci.

5) Máte k aktivitám jakékoliv další připomínky či návrhy?

Vůbec bych se nebála to někde oficiálně publikovat a nabídnout většímu počtu učitelek. Jsem si jistá, že by to ocenilo více kolegyň. Spousta materiálů je draze placených, málokdo něco sdílí jen tak, takže oceňuji i tohle.

5.3 Zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na vytvoření podpůrného logopedického materiálu v podobě deseti metodických listů jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. Paní učitelky, kterým jsem metodické listy dala pro ověření, s nimi pracovaly a následně zhodnotily jejich vhodnost a využitelnost v praxi pomocí metody rozhovoru.

Stanovený DC1: *Zhodnotit vhodnost a využitelnost vytvořených metodických listů pro podporu narušené komunikační schopnosti z pohledu pedagogů mateřských škol v Královéhradeckém kraji.*

Z rozhovorů s pedagogy mateřských škol vyplývá, že metodické listy jsou přehledné, srozumitelné a funkční. Kladně hodnotily netradiční téma, které bylo vhodně motivované a nebylo pro děti příliš zahlcující.

Paní učitelka z mateřské školy č.1 kladně hodnotila podrobnost a srozumitelnost materiálů. Dle výpovědi by do materiálů přidala více obrázků. Paní učitelka z mateřské školy č.2 ocenila podrobné popisy činností a unikátnost materiálů, které komplexně rozvíjí gymnastiku mluvidel, zrakovou a sluchovou percepci a rozvoj jemné a hrubé motoriky. Dále ocenila propojení lidových tradic a historie, které bylo ve velmi dobrém provedení. Dále také ocenila využitelnost materiálů pro její kroužek „veselý jazýček“. Paní učitelka z mateřské školy č.3 vyzdvihla aktivity pro podporu sluchové percepcie a dechová cvičení. Například aktivity u metodického listu o sv. Martina by ráda nadále využila ve svém hudebně-pohybovém kroužku. K aktivitám by přidala více hudebních aktivit a činností v metodických listech navrhovala, kvůli jejich variabilitě i pro děti staršího věku. Paní učitelka také uvedla, že by se zhotovené materiály mohly dále publikovat a ocenit by to mohlo i více pedagogů mateřských škol.

Všechny dotazované učitelky se shodly, že vytvořené metodické listy jsou velkým přínosem pro práci s dětmi a neshledaly žádné potíže. Některé z paní učitelek by do metodických listů přidaly více obrázků a hudby, s čímž autorka textu souhlasí a při budoucím použití materiálů více obohatí aktivity o výše napsané připomínky. Paní učitelky z mateřské školy č.1,2 a 3 se shodly, že autorkou vytvořené materiály budou i nadále využívat ve své praxi.

Metodické listy je nadále možné rozšiřovat a doplnit je o další tradice, svátky a významné dny v lidovém roce a téma více rozpracovat.

Autorka metodických listů doporučuje pedagogům, kteří budou s metodickými listy pracovat, jejich využití jako komplexní náplň vyučovacích bloků a využít je dle posloupnosti, neboť metodické listy jsou mezi sebou navzájem propojeny a respektují chod lidového roku. Metodické listy jsou primárně určeny pro děti s narušenou schopností, ale využitelnost mohou zastat i u dětí jako prevence před vznikem vad řeči, neboť cílem metodických listů je komplexní podpora komunikačních dovedností dětí ve všech oblastech rozvíjející komunikační schopnosti.

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce bylo vytvoření podpůrného logopedického materiálu v podobě deseti metodických listů jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. V metodických listech bylo hlavním cílem zahrnout oblasti rozvíjející komunikační dovednosti. Oblasti zahrnovaly dechová cvičení, gymnastika mluvidel, sluchová a zraková percepce, hrubá motorika, jemná motorika a grafomotorika a rozvoj slovní zásoby. Na základě hlavního cíle, byl stanoven dílčí cíl, který měl za úkol zjistit vhodnost a využitelnost vytvořených metodických listů v praxi z pohledu pedagogů mateřských škol. Autorka textu konstatuje, že stanovený hlavní a dílčí cíl byl naplněn.

Metodické listy byly dle výpovědi pedagogů vhodné pro práci s dětmi a jsou využitelné pro praxi jako rozvoj komunikačních schopností.

Závěr

Bakalářská práce Říkadla a lidová kultura jako prostředek při rozvoji řeči u dětí s NKS v MŠ se orientovala do logopedické oblasti pro děti předškolního věku s narušenou komunikační schopností.

V teoretické části byla popsána problematika edukace dětí předškolního věku, vývoje řeči dítěte předškolního věku a popsání nejčastějších druhů narušené komunikační schopnosti. V teoretické práci byl také definován vývoj řeči dítěte předškolního věku se zaměřením na ontogenetický vývoj řeči, jazykové roviny a oblasti rozvíjející komunikační dovednosti. Tyto oblasti se týkaly dechových cvičení, gymnastiky mluvidel, zrakové a sluchové percepce, jemné a hrubé motoriky a grafomotoriky a taktéž rozvoje slovní zásoby. Dále byla definičně popsána lidová kultura, svátky a tradice v liturgickém roce a říkadla.

V praktické části byla pozornost zaměřena na výzkumné šetření. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo vytvoření podpůrného logopedického materiálu v podobě deseti metodických listů jako prostředku při rozvoji řeči u dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole. Na základě hlavního cíle byl stanoven dílčí cíl, který zkoumal využitelnost a vhodnost pro praxi. Stanovený cíl byl naplněn z metodického hlediska pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru. V praktické části byly popsány metody a cíle výzkumného šetření, charakteristika výzkumného vzorku a místa. Taktéž hlavní myšlenkou bakalářské práce bylo vymyslet pro předškolní děti aktivity tak, aby i ony vnímaly krásy, taje, radost a sounáležitost tradic a svátků v průběhu liturgického roku. Tyto věci nejsou samozřejmost a leckdy je mateřská škola jediným místem, kde se dítě s českými tradicemi a zvyky potká. Výzkumné šetření proběhlo na základě zhodnocení naplně cílů praktické části bakalářské práce.

Z hodnocení pedagogů mateřských škol vyplynulo, že vytvořené metodické listy jsou nápadité, rozmanité a srozumitelné. Dále se ukázalo, že metodické listy byly pro oslovené pedagogy velkým přínosem a inspirací. Učitelky kladně hodnotily zvolené téma, které podle nich není tolik v mateřských školách využíváno. Některé z pedagožek uvedly, že se ještě nikdy neseťkaly s podobnou koncepcí metodických listů a samotné tradice ani neznaly. Z jejich zpětné vazby lze také vyzdvihnout, že plánují metodické listy nadále zařazovat do výukových bloků, neboť je považují za neotřelé a velmi obohacující.

Učitelky neuvedly k průběhu ověřování metodických listů žádné komplikace, a naopak kladně hodnotily synergii aktivit s rámcovým tématem.

Lze tak konstatovat, že se mnou vytvořené metodické listy ukázaly jako funkční a praktické. Do budoucna bych je určitě ráda ještě více rozpracovala a doplnila o další aktivity, protože lidová kultura a český rok toho v sobě ještě ukrývá spousty, ať už se jedná o tematickou či podpůrně-komunikační inspiraci.

Metodické listy jsem zpracovávala sama, nejčastěji jsem listy tvořila pomocí obměněných klasických dětských her a dalších aktivit, avšak říkadla obsažená v této práci jsem celé vymýšlela sama. K vytvoření úkolů mi pomohlo vlastní dětství, znalosti ze školy i samy děti a práce s nimi. Taktéž mi byla velkou inspirací podrobná analýza publikací o lidové kultuře.

Myslím si, že mateřské školy by se měly aktivně podílet na zlepšení komunikačních schopností dětí v MŠ tak, aby jejich oslabení bylo co nejvíce minimalizováno nebo odstraněno a děti tak byly plně připraveny na přechod do základního vzdělání.

Seznam použitých zdrojů

1. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2015. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Brno: Edika. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.
2. BISHOP, Dorothy V.M., 2006. What Causes Specific Language Impairment in Children?. *Current Directions in Psychological Science*. **15**(5), 217-221. ISSN 0963-7214. Dostupné z: doi:10.1111/j.1467-8721.2006.00439.x
3. BRAUN, Vladimír, 2008. Liturgický rok. In: *Vladimír Braun* [online]. Praha: Vladimír Braun [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://vebr.webnode.cz/liturgicky-rok/>
4. BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona, 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.
5. DOLEJŠÍ, Pavel, 2005. *Jak se naučit správně vyslovovat: populárně naučná příručka pro rodiče dětí s vadami výslovnosti : metodický návod, jak postupovat při výuce výslovnosti a při odstraňování vad výslovnosti*. 4. vyd. Humpolec: Pavel Dolejší. ISBN 80-864-8066-6.
6. HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ, 2011. *Studie k předškolní pedagogice*. 1. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5467-7.
7. KEJKLÍČKOVÁ, Ilona, 2011. *Logopedie v ošetrovatelské praxi*. 1. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-7371-1.
8. KLENKOVÁ, Jiřina, 2006. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-2.
9. KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ, 2003. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. 1. Brno: MC nakladatelství. ISBN 80-239-0082-X.
10. KOLAŘÍKOVÁ, Marta, 2015. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě. ISBN 978-80-7510-161-7.
11. KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.

12. KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2014. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.
13. KOUŘILOVÁ, Iva, Hana DVOŘÁKOVÁ, Lenka VOJTÍKOVÁ a Hana JANOŠKOVÁ, 2021. Pohyb v životě dítěte: od narození do předškolního věku. In: *Masarykova univerzita* [online]. Brno: Masarykova univerzita, [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps21/pohyb_v_zivote_ditete_kourilova_i/web/index.html
14. KRONCKE, Anna, 2023. What is communication in childhood?. In: *Cadey* [online]. Colorado: Cadey [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://cadey.co/articles/communicating>
15. KRYČOVÁ, Marta, 2018. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. 1. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-376-6.
16. KUTÁLKOVÁ, Dana, 2010. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.
17. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.
18. LECHTA, Viktor, 2011. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Vyd. 3., dopl. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-977-4.
19. Lidová kultura, 2023. In: *Národní ústav lidové kultury* [online]. Strážnice: NÚLK Strážnice [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/lidova-kultura/lidova-kultura-v-cr/pojem-a-cleneni/>
20. MATĚJČEK, Zdeněk, 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa : základní duševní potřeby dítěte : dítě a lidský svět*. 1. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
21. Mateřská škola, 2023. In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=1899>
22. PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta, 2001. *Logopedické minimum*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0258-0.
23. POLÁKOVÁ, Petra, 2019. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: pozorné a spokojené dítě*. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0760-5.

24. POSPÍŠILOVÁ, Zuzana, 2007. *Hrajeme si s básničkou*. 1. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1709-8.
25. PRŮCHA, Jan, 2011. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. 1. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7.
26. PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ, 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.
27. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2008. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.
28. RVP PV: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, 2021. In: *Ministerstvo školství* [online]. Praha: Ministerstvo školství [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>
29. SLOWÍK, Josef, 2007. *Speciální pedagogika*. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.
30. SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ, 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9.
31. ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA, 2003. *Klinická logopedie*. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8546-6.
32. UMEK, Ljubica Marjanoviè, Simona KRANJC a Urška FEKONJA, 2005. Early versus late entry to preschool: The effect on the child's language development. *European Early Childhood Education Research Journal*. **13**(2), 111-131. ISSN 1350-293X. Dostupné z: doi:10.1080/13502930585209711
33. VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ, 2021. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4961-0.
34. ZACHAROVÁ, Eva a Jitka ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, 2011. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. 1. Praha: Grada. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4062-1.

Seznam zdrojů použitých pro tvorbu metodických listů

1. BORČANIOVÁ, Alena, 2023. Jak teče voda: Grafomotorický list. *Pinterest* [online]. Praha: Pinterest [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.pinterest.ch/pin/172896073183585568/>
2. Dokresli šaškovi vlasy: Grafomotorický list, 2021. *ZŠ Bohušovice* [online]. Bohušovice: ZŠ Bohušovice [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://www.zsbohusovice.cz/ms/php/uploads/Poh%C3%A1dkov%C3%BD%20KARNEVAL_distancni%20vyuka%20pro%20deti%20MS_03%202021.docx.pdf
3. EXNEROVÁ, Kateřina, 2023. Aktivita na čarodějnice: Grafomotorický list. *Www.messyplay.cz* [online]. Praha: www.messyplay.cz [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.messyplay.cz/produkt/aktivita-na-carodejnice/>
4. FISCHER, Václav, 2007. *Pojďte si hrát s námi*. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788024761374.
5. Jak přichází jaro, 2020. *MŠ Zdounky* [online]. Zdounky: MŠ Zdounky [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: http://www.ms zdounky.cz/dokumenty_distanc/ukol6.pdf
6. Let čarodějnice: Grafomotorický list, 2021. *ZŠ a MŠ Suchý důl* [online]. Suchý důl: ZŠ a MŠ Suchý důl [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.malaskola.cz/files/stranky/userfiles/Distann-vzdlvn---arodjnice.pdf>
7. MAR, Pavla, 2023. Masopust: Grafomotorický list. *Pinterest* [online]. Praha: Pinterest [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.pinterest.it/pin/15340454971583825/>
8. Morana: Grafomotorický list, 2016. *Mateřská škola MiniSvět Mrač* [online]. Mrač: Mateřská škola MiniSvět Mrač [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <http://minisvetskolka.cz/vynaseni-zimy-morany/>
9. PASTÝŘÍKOVÁ, Jitka, 2018. *Vánoce: historie, zvyky, tradice*. 1. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-3899-5.
10. PITROVÁ, Pavlína, 2016. *Český rok: lidové tradice a zvyky*. 1. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-2709-8.
11. POSPÍŠILOVÁ, Zuzana, 2007. *Hrajeme si s básničkou*. 1. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1709-8.

12. PŘIKRYLOVÁ, Tereza, 2019. Svatý Martin. *Od Beruši* [online]. Olomouc: Od Beruši [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://od-berusi.wixsite.com/blog/post/svaty-martin-pribeh>
13. Svatý Martin - pracovní listy, 2023. *MŠ Stojářů* [online]. Chrudim: MŠ Stojářů [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.msstrojaru.cz/wp-content/uploads/sv.-Martin.pdf>
14. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2009. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-096-9.
15. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
16. TARASENKO, Inna, 2019. Jak roste kukuřice. *IStock* [online]. Canada: Getty images [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/p%C4%9Bstov%C3%A1n%C3%AD-kuku%C5%99ice-v-zemi-od-obil%C3%AD-ke-stromu-gm1156119372-314985576>
17. TOMÁŠ, Filip, 2019. Jízda králů. *Czech step by step* [online]. Praha: Czech step by step [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: https://www.czechstepbystep.cz/en/kcz_06-04-2019-2/jizda-kralu-2
18. TRNKOVÁ, Klára, 2016. *České zvyky a tradice*. 1. Praha: Studio trnka. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87678-46-6.
19. Tři králové: Svátky a tradice, 2023. *Pinterest* [online]. Praha: Pinterest [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/762726886876164914/>

Seznam příloh

Příloha 1: Seznam říkadel k jednotlivým měsícům	88
Příloha 2: Pracovní list - Jak roste kukuřice	89
Příloha 3: Grafomotorický list - Jak roste tráva.....	90
Příloha 4: Grafomotorický list - Dokresli koláč	91
Příloha 5: Pracovní list – Posvícení	92
Příloha 6: Puzzle obrázek sv. Martin	93
Příloha 7: Grafomotorický list – sv. Martin.....	94
Příloha 8: Grafomotorický list – Kapr	95
Příloha 9: Půlené obrázky Tři králové	96
Příloha 10: Dokresli králi korunu	97
Příloha 11: Píseň - My tři králové.....	98
Příloha 12: Pracovní list - Masopust.....	99
Příloha 13: Grafomotorický list - Dokresli šaškovi vlasy.....	100
Příloha 14: Pracovní list - Vybarvi Moranu.....	101
Příloha 15: Grafomotorický list - Morana	102
Příloha 16: Velikonoční vajíčka	103
Příloha 17: Grafomotorický list – Beránek.....	104
Příloha 18: Puzzle obrázek – Král	105
Příloha 19: Grafomotorický list – Jak teče voda.....	106
Příloha 20: Pracovní list - Najdi rozdíly	107
Příloha 21: Grafomotorický list - Let čarodějnice	108

Příloha 1: Seznam říkadel k jednotlivým měsícům

(Vlastní zpracování)

Září - Dožínky

Dožínky jsou doby oslav,
kukuřici na stůl postav.
Ještě upleť věnec z kvítí,
dokud nám to slunce svítí.
A teď honem hudbo hraj,
protancujem světa kraj!

Říjen - Posvícenský koláč

Kutálí se velká koule,
co má asi na sobě?
Plátek mandle, trocha cukru,
koláček je na světě!

Listopad - Svatý Martin

Martin mečem plášť svůj půlí,
daruje ho s dobrou vůlí.
Honem Mart' o, hola hej,
zimu už nám přivolej.

Prosinec - Vánoce

Ptávala se malá Mája,
co že to jsou Vánoce?
Je to salát nebo kapr,
v teplém čaji skořice.
V tento den se ještě slaví,
jedno malé narození.
Teplu mu dal kožíšek,
jmenoval se Ježíšek.

Leden - Tři králové

Na obloze vyšla hvězda,
Herodovi se to nezdá.
A tak vyslal tři zástupce,
mají zjistit informace.
V Betlémě je nový král,
s jménem božím, Kristus pán.
Jak to s těmi dary bylo?
První bylo kadídlo, ještě zlato, myrhu
k tomu,
všechno dobře dopadlo.

Únor - Masopust

Masopustní tancovačka,
je pro masky velká hračka.
V průvodu šel jeden šašek,
jmenoval se asi Vašek.
Ještě tančí bába s nůši,
dneska to všem vážně sluší.

Březen - Morana

Jedna tyčka, dvě ručičky,
ještě vejce u hlavičky.
Morana se zapálí,
zima se s ní zahání.

Duben - Velikonoce

Naše Jit'a slepička,
dala nám dvě vajíčka.
Maminka je nabarví,
do košíku připraví.
A teď ještě koledníci,
koledu nám musí říci.
Malý výprask dejte nám,
koledu vám za to dám.

Květen - Letnice

Letnicová královna,
tancovala od rána.
Průvod bosa celý vedla,
s děvčaty to všechno svedla.
Brala vodu do džbánku,
očistila studánku.
A teď ještě zvolit krále,
pána Letnic nebo máje.
Mluvit trochu zapomněl,
proto růži v ústech měl.

Červen - Svatojánská noc

Není to noc jako každá,
bludička svůj poklad hlídá.
Tak na trhej kapradí,
stromy ti pak napoví.

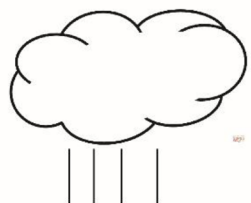
Příloha 2: Pracovní list - Jak roste kukuřice

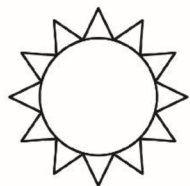
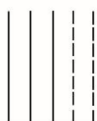
Příloha 3: Grafomotorický list - Jak roste tráva
(vlastní zpracování)

Nakresli, jak roste tráva.

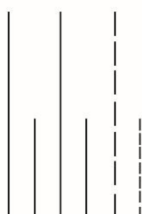
Zasad' semínko

Na semínko prší

Travička už roste

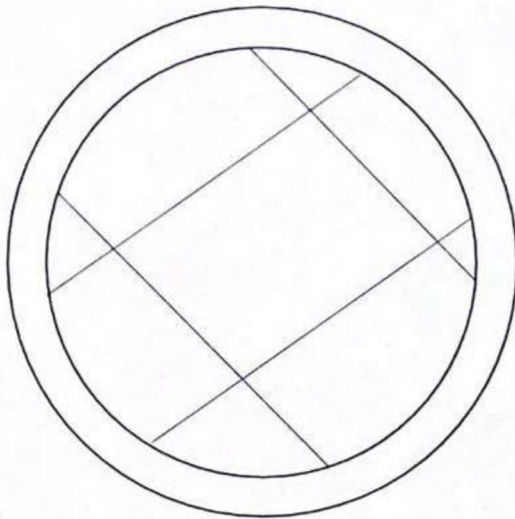
Příloha 4: Grafomotorický list - Dokresli koláč

(vlastní zpracování)

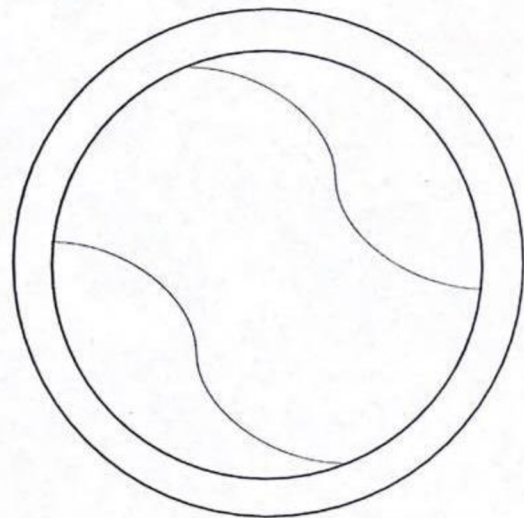
Dokresli koláč a na něho drobení, podle počtu hodů na kostce.

Nakreslit můžeš hrozinky, mandlové plátky, mák,...

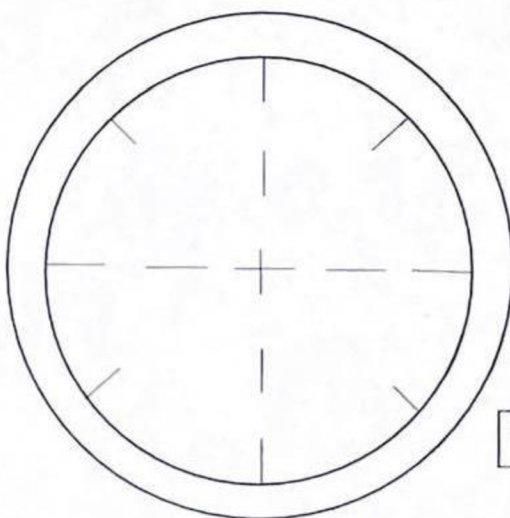
(Obrázek si poté můžeš vybarvit.)

Znázorni tečkami, kolik jsi hodil/a:

Znázorni tečkami, kolik jsi hodil/a:

Znázorni tečkami, kolik jsi hodil/a:

Příloha 5: Pracovní list – Posvícení

(Vlastní zpracování)

POSVÍCENÍ

Pojmenuj obrázky na pracovním listě.

Co vidíš na obrázku? Kde je? Jaký obrázek vidíš v pravém horním rohu? Co je pod?

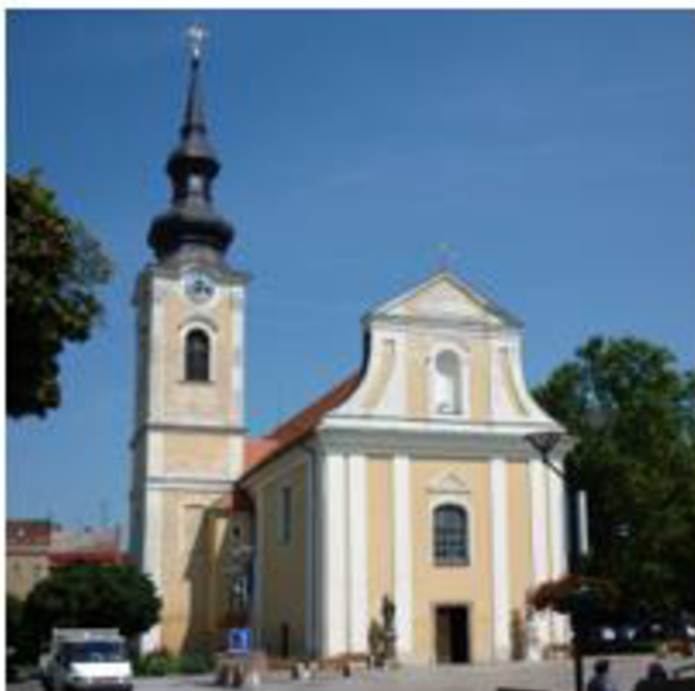
Připomeň si povídky o Posvícení

Kam chodili lidé pro požehnání?

Kdo kradl kohouta?

Jak se jinak jmenují posvícenské koláče?

Čím se krmila husa, aby měla štaté sádlo?

Příloha 6: Puzzle obrázek sv. Martin

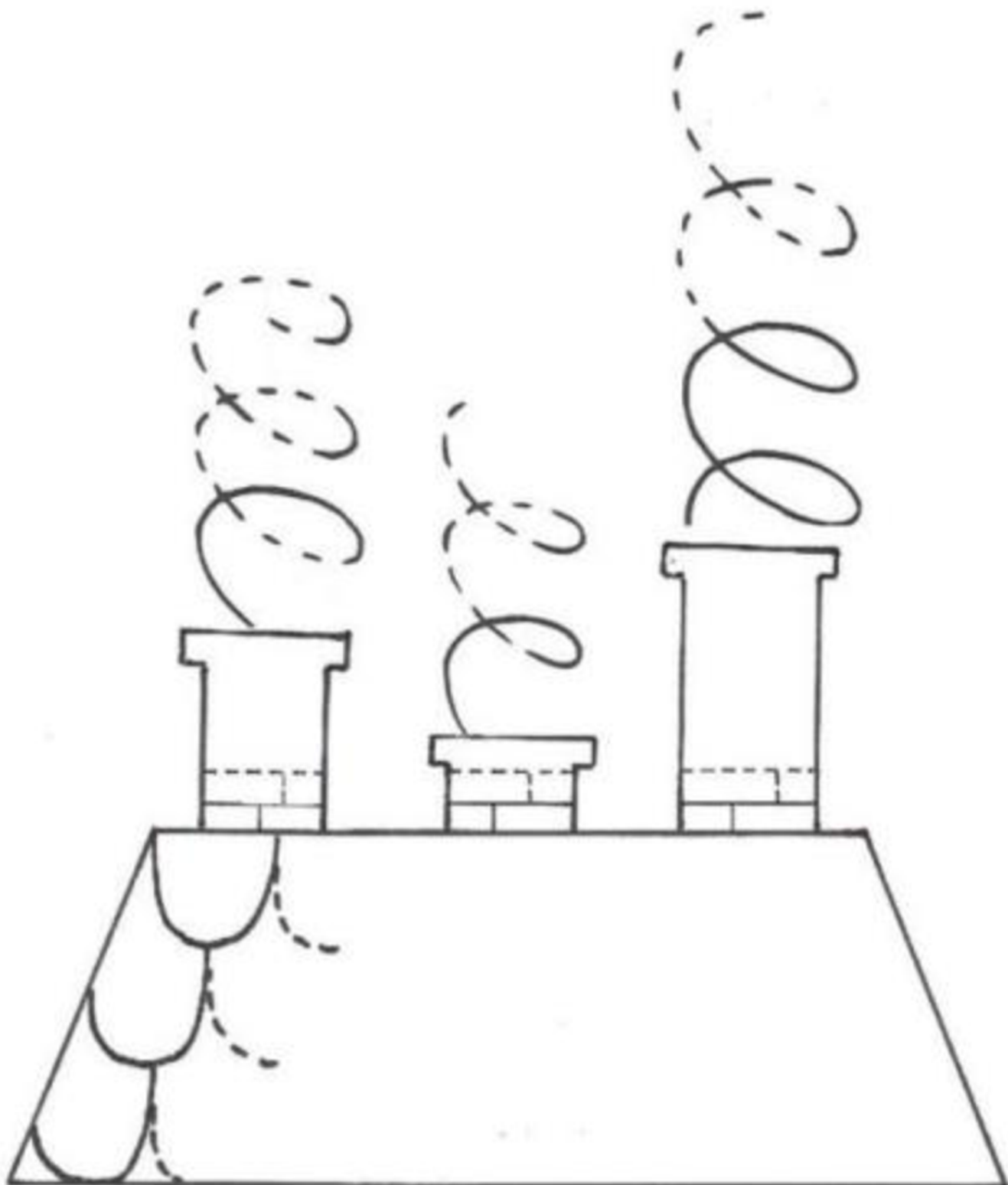

Příloha 7: Grafomotorický list – sv. Martin

Na svatého Martina, kouřivá se z komína.

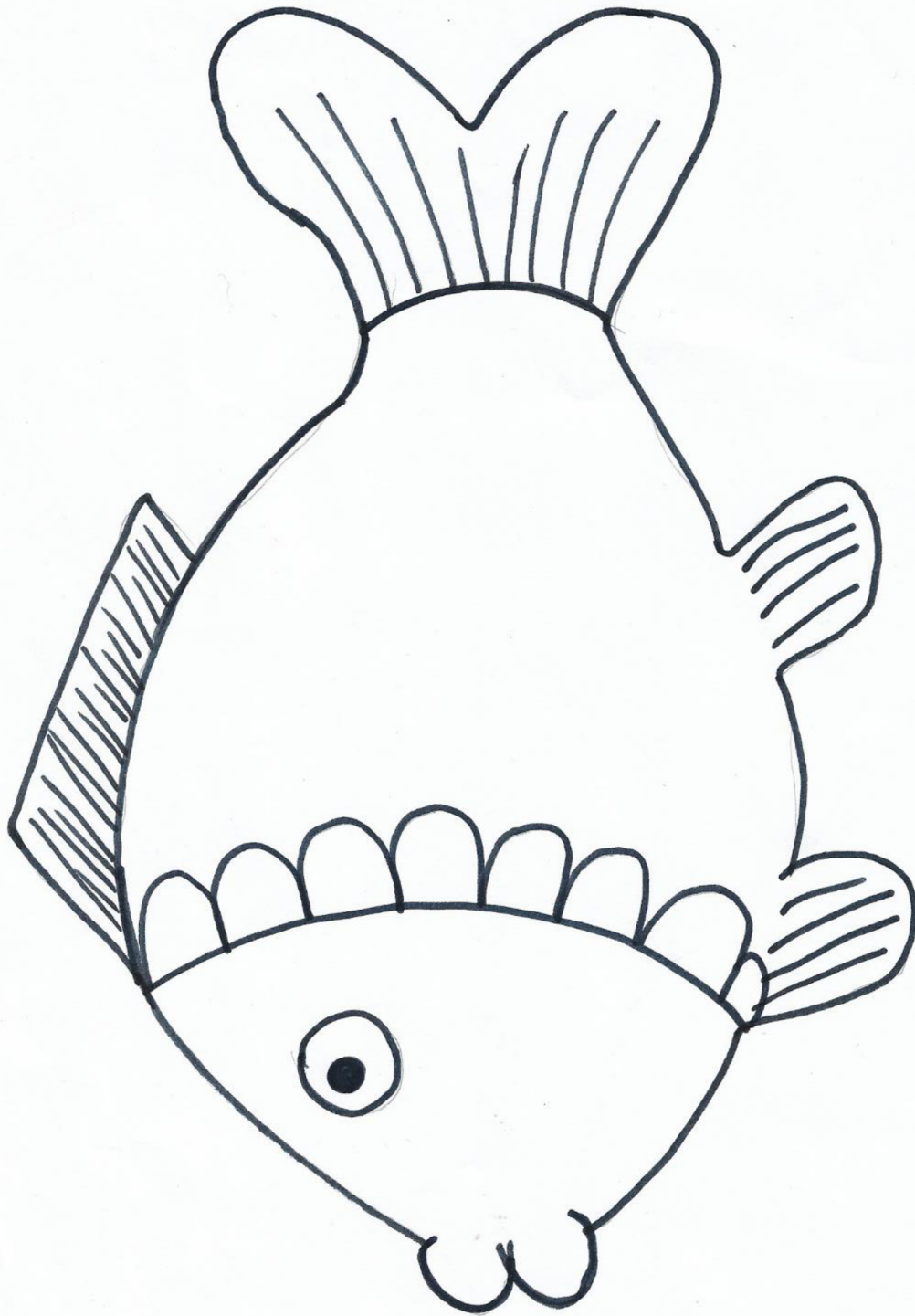
Vysvětli lidovou pranostiku a dokonči obrázek (kouř, střechu i komíny).

Kolik komínů je na střeše? Nejvyšší vybarvi červenou, nejnižší hnědou barvou.

Příloha 8: Grafomotorický list – Kapr

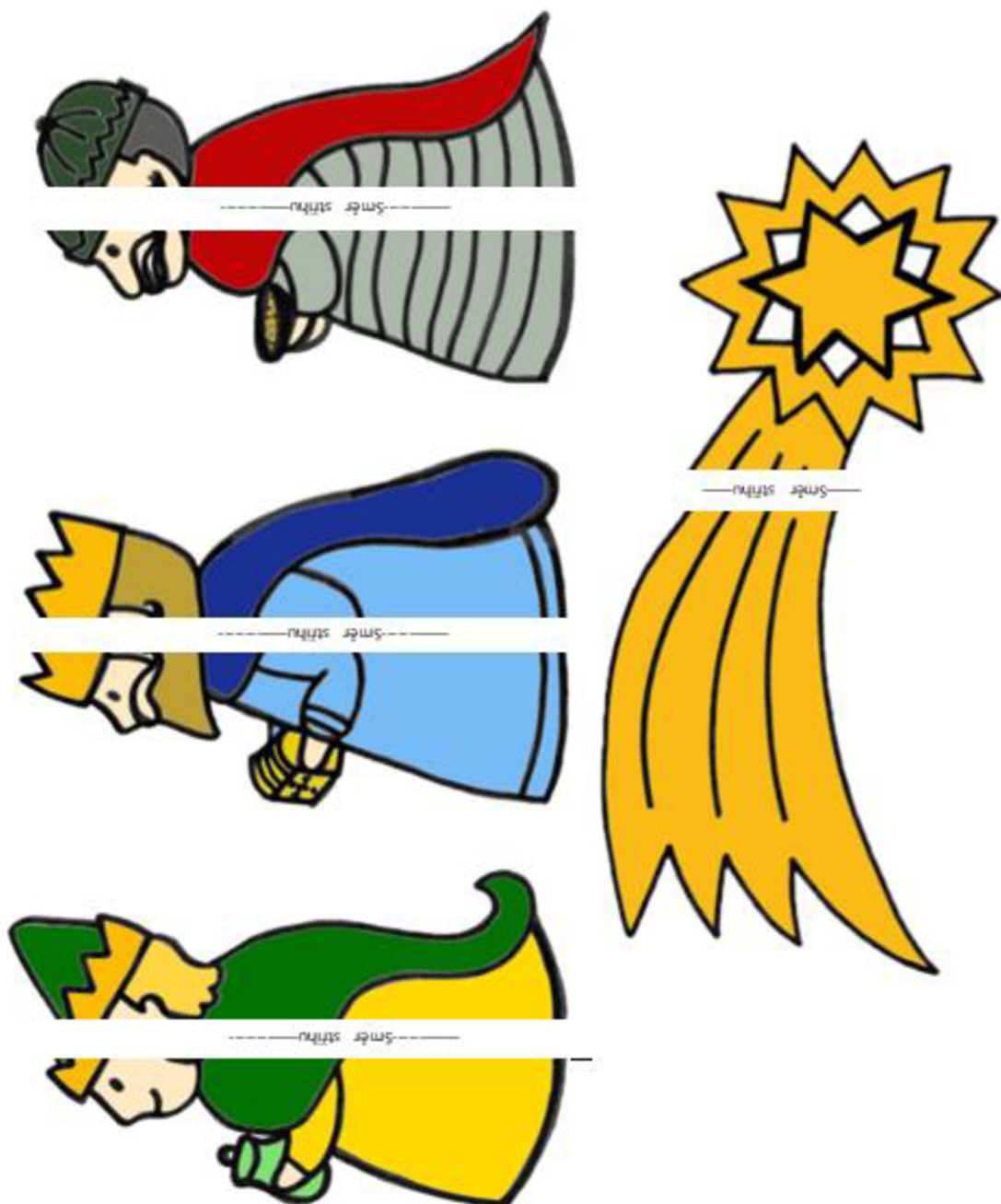
(Vlastní zpracování)

GRAFOMOTORICKÝ LIST - DOKRESLI ŠUPINY

Příloha 9: Půlené obrázky Tři králové

(Vlastní zpracování)

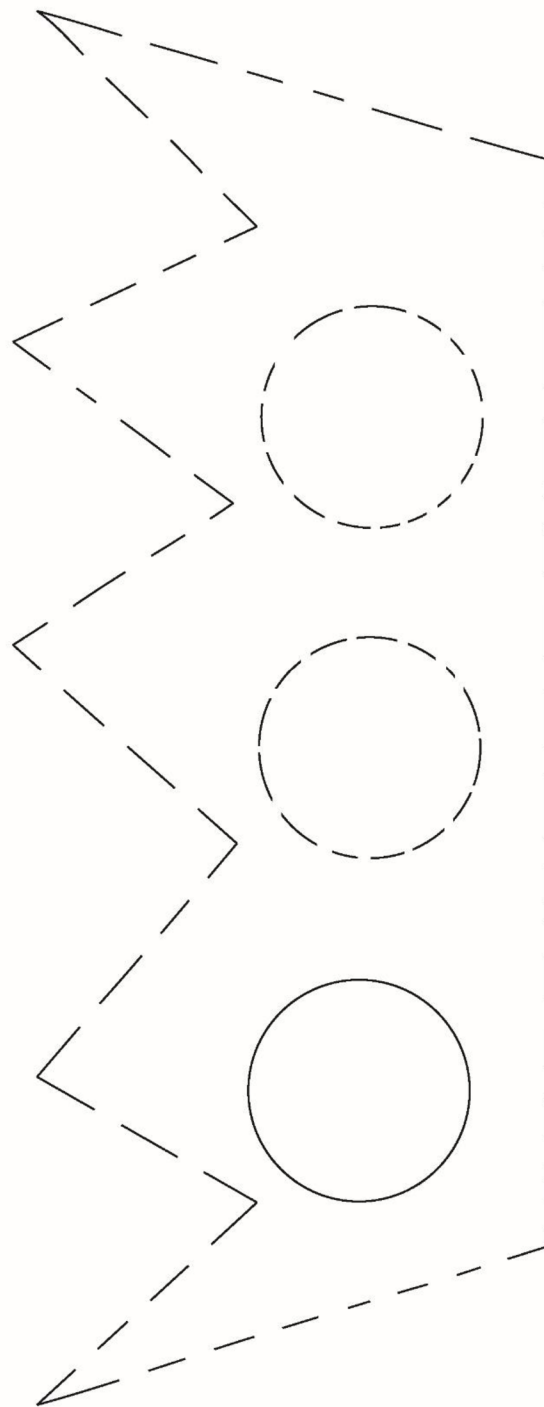
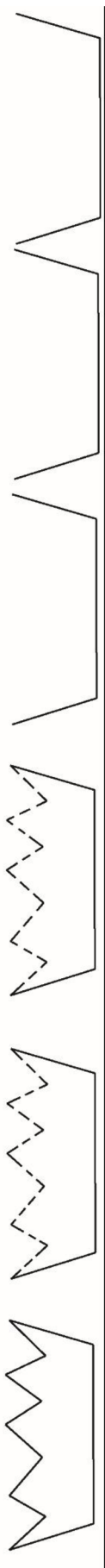

Příloha 10: Dokresli králi korunu

(Vlastní zpracování)

Dokresli králi korunu

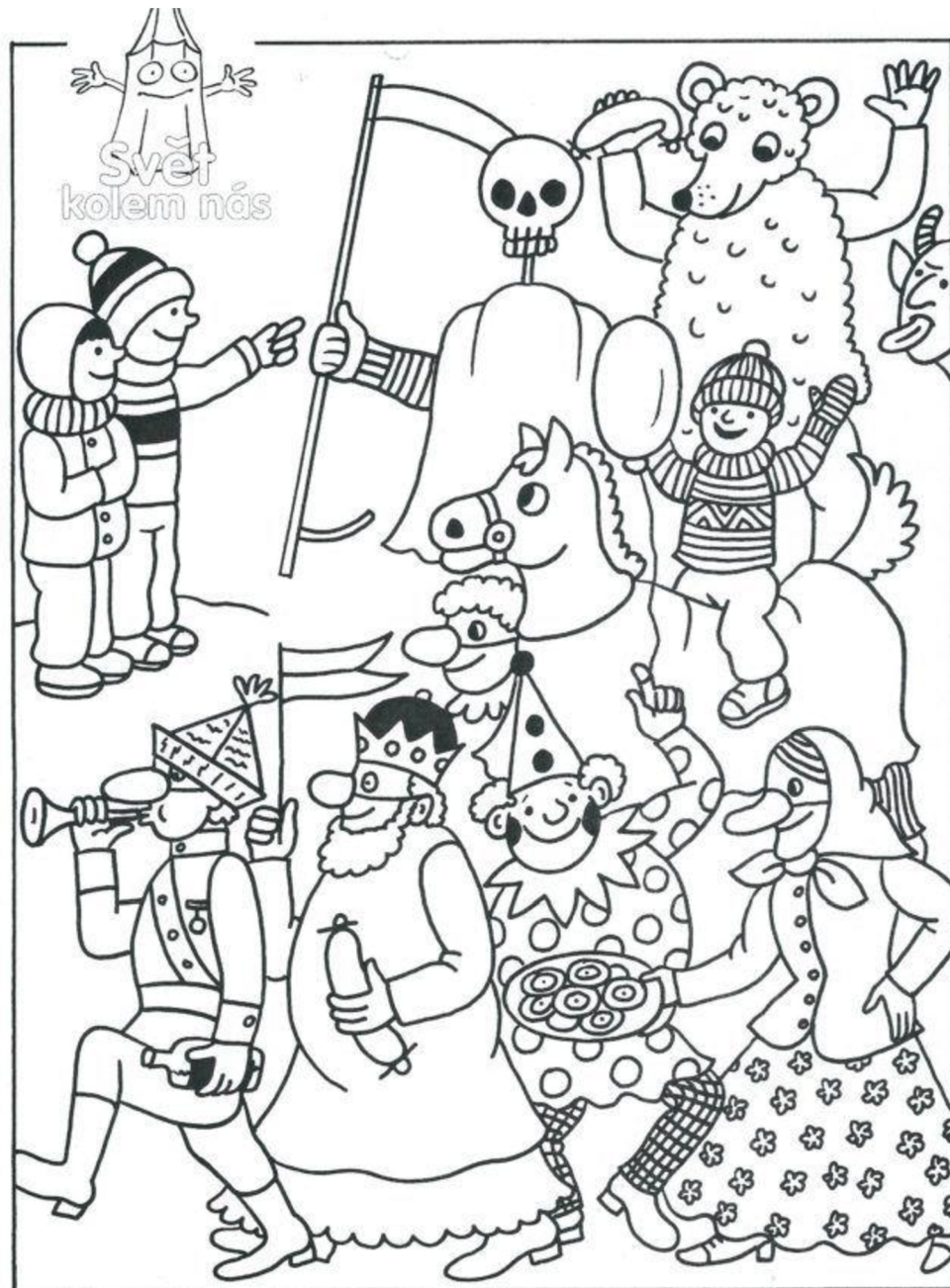
Příloha 11: Píseň - My tři králové

My tři králové jdeme k vám

My tři krá - lo - vé jde - me k vám,
šťes - ti, zdra - ví vín - šu - jem vám.

2. Štěstí, zdraví, dlouhá léta,
my jsme k vám přišli zdaleka.
3. Copak ty tam, čemej, vzadu
vystřikuješ na nás bradu.
4. Já vyznávám, že jsem čemý,
že jsem z mouřenínské zemi.
5. Slunce je toho příčina,
že je má tvář opálená.
6. Kdybys na slunce nechodil,
byl bys svou tvář neopálil.
7. Slunce je drahé kamení
od Kristova narození.
8. Nám třem se hvězda zjevila,
která jakživa nebyla.
9. Jak jsme tu hvězdu viděli,
hned jsme si koně sedlali
a do Betléma se brali.
10. Herodes král z okna kouká,
vidí tři krále zdaleka.
11. Daleká-li cesta vaše?
Do Betléma mysl naše.
12. Co je v Betlémě nového,
že pospícháte do něho?
13. Narodil se tam Spasitel,
všeho světa Vykupitel.
14. To já tam taky musím jít,
to malý dítě pozdravit.
15. A já černý vystupuju
a Nový rok vám vinšuju.
16. A my taky vystupujem
a Nový rok vám vinšujem.

Příloha 12: Pracovní list - Masopust

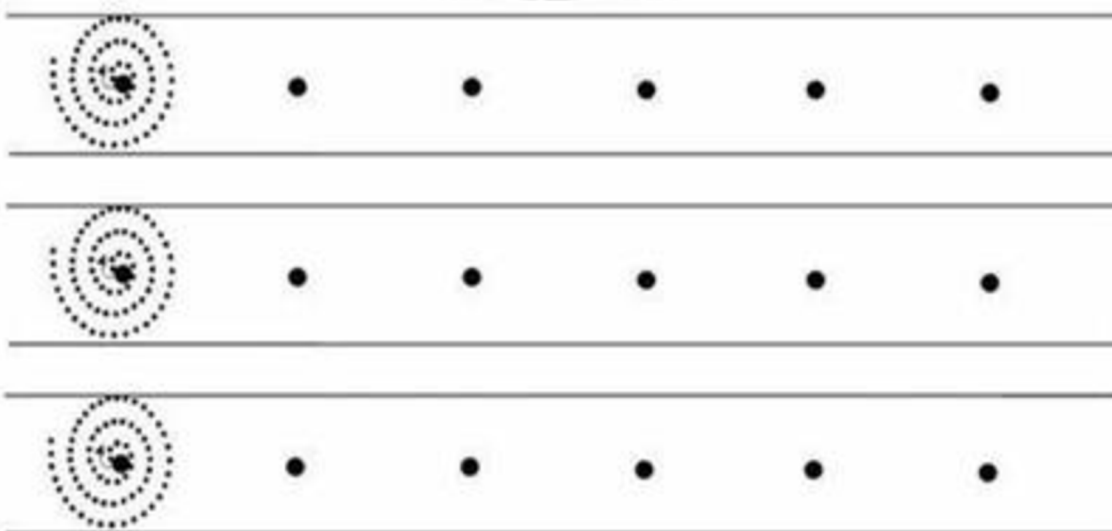
MASOPUST

Masopust je svátek, který se v českých zemích slavil už před mnoha a mnoha lety. Je to svátek hodně hlučný a hlavně veselý. Největší legraci přináší masopustní rej máškar. Máškary chodí v průvodu, tančí a zpívají, proto je kolem nich samá legrace. Pravidelně se mezi máškarami objevuje několik másek, které nesmí chybět v žádném správném máškarním průvodu. Právě takové jsou na našem obrázku a je opravdu těžké určit, která maska je nejlepší, nejveselejší. Která maska se líbí vám?

Připravuje: PaedDr. Blanka Borová
Kreslí: Jana Svobodová

5

Příloha 13: Grafomotorický list - Dokresli šaškovi vlasy

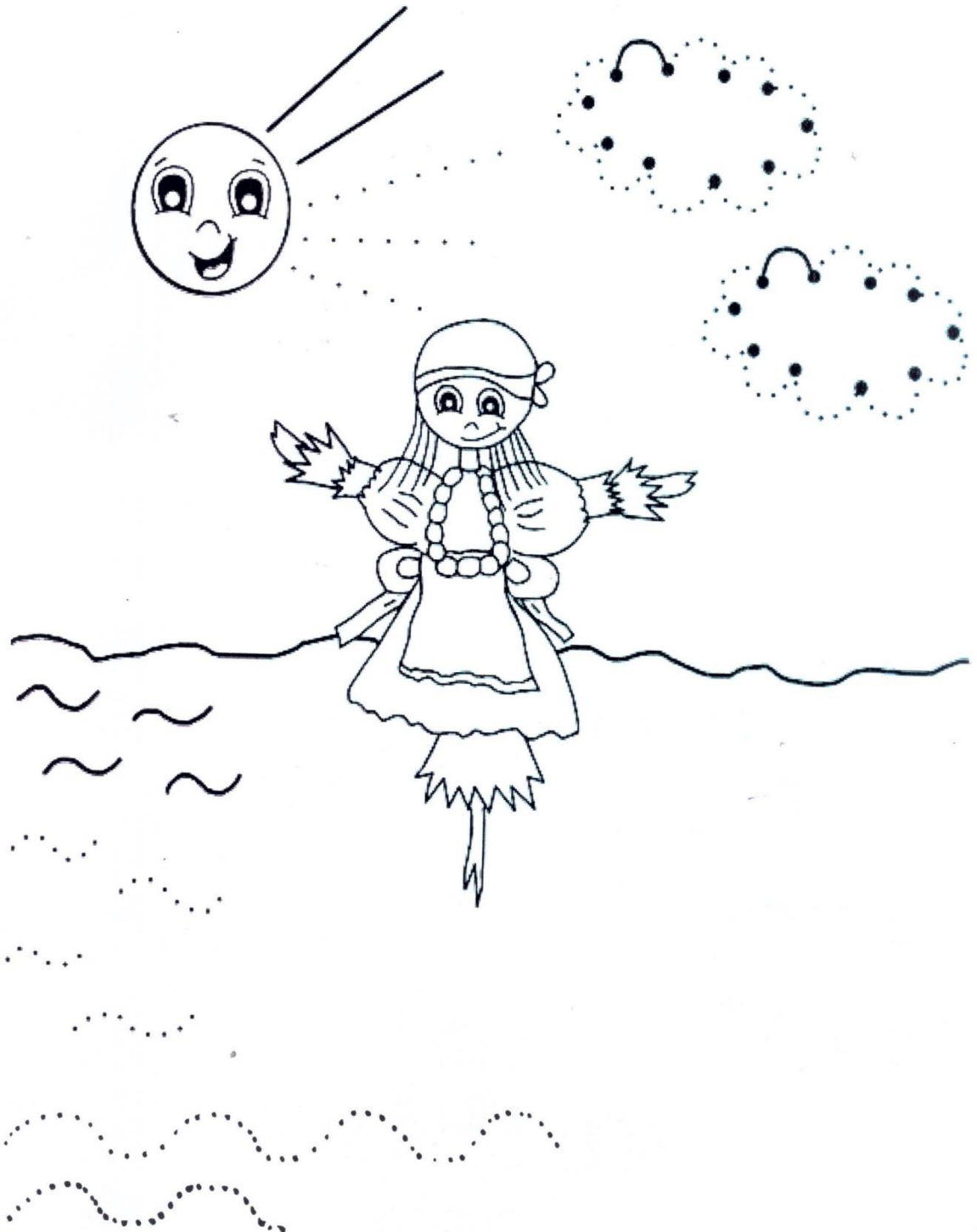
Příloha 14: Pracovní list - Vybarvi Moranu

Příloha 15: Grafomotorický list - Morana

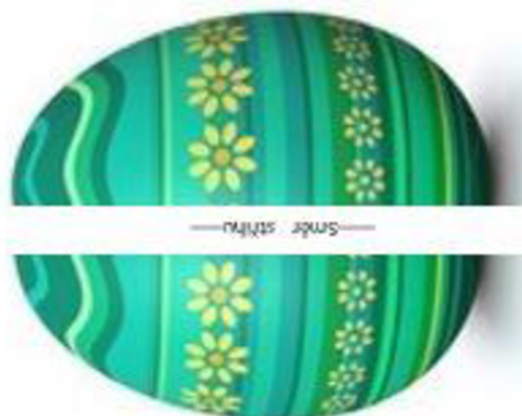
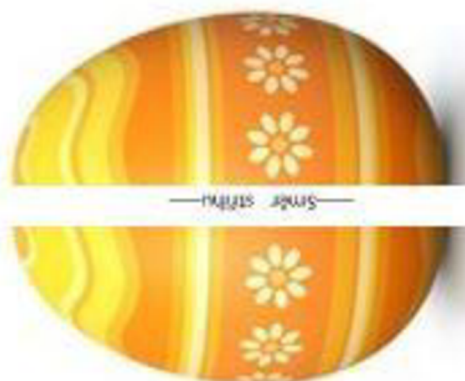
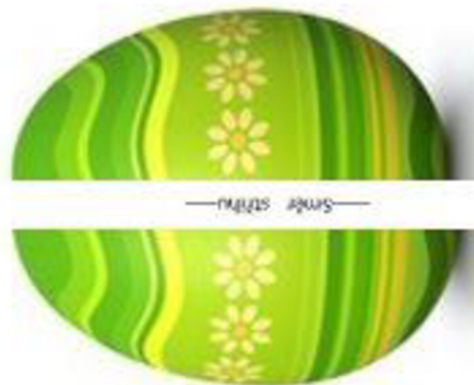

OBTÁHNI A DOKRESLI – SLUNCI PAPRSKY, MRAKY, VLNY V POTOCE

Příloha 16: Velikonoční vajíčka

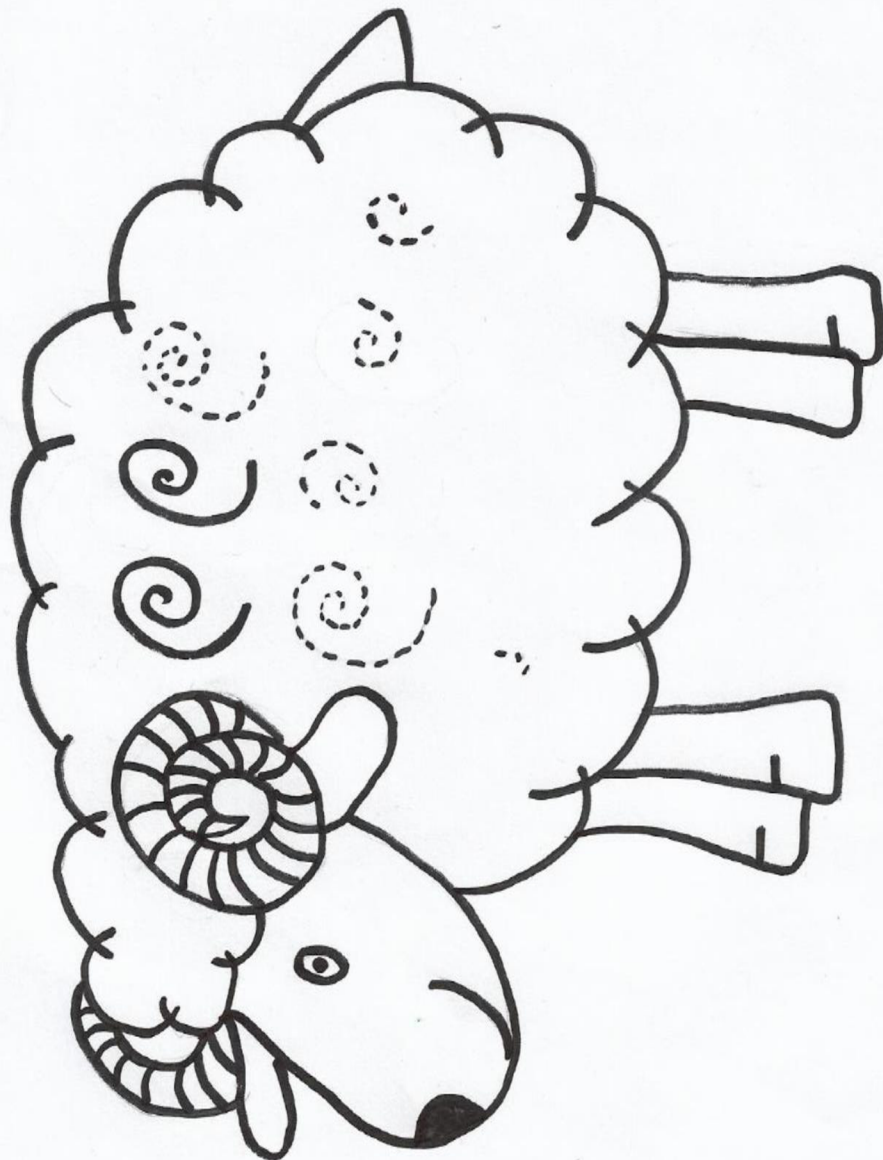
(Vlastní zpracování)

Příloha 17: Grafomotorický list – Beránek

(Vlastní zpracování)

DOKRESLI VLNY, POTÉ SI BERÁNKA VYBARVI.

Příloha 18: Puzzle obrázek – Král

Příloha 19: Grafomotorický list – Jak teče voda

Příloha 20: Pracovní list - Najdi rozdíly

Příloha 21: Grafomotorický list - Let čarodějnice

